

Filiala din Chișinău a Institutului internațional
de monitorizare a dezvoltării democrației, parlamentarismului și
respectării drepturilor electorale ale cetățenilor statelor membre ale
Adunării Interparlamentare a CSI (IIMDD AIP CSI)

Asociația Sociologilor și Demografilor din Republica Moldova

VICTOR MOCANU

**INFLUENȚA SCHIMBĂRII SISTEMULUI ELECTORAL ASUPRA
REZULTATELOR COMPORTAMENTULUI ELECTORAL AL CETĂȚENILOR
LA ALEGERILE PARLAMENTARE DIN 24 FEBRUARIE 2019”**

INSTITUTUL MUNCII, 9 APRILIE 2019

PERIOADA DE REALIZARE: 01 MARTIE -12 APRILIE 2019

Cuprins:

1. Analiza principalelor modele de comportament electoral
2. Cercetarea influenței diferitor reguli și instituții ale sistemului electoral asupra preferințelor electorale ale cetățenilor
3. Posibilitățile instituționale de dezvoltare a culturii electorale a cetățenilor
4. Analiza perspectivelor dezvoltării culturii electorale în Republica Moldova în condițiile dezvoltării diferitelor modele ale procesului de instituționalizare democratică.
5. Analiza experienței internaționale de influență a schimbărilor instituționale asupra comportamentului electoral al cetățenilor (România, Marea Britanie, Spania, Portugalia, Germania, Ucraina, Danemarca, Polonia, Federația Rusă, SUA)

Informații despre Proiectul „Influența schimbărilor instituționale asupra comportamentului electoral al cetățenilor”

Termeni de realizare: 03 ianuarie 2018 – 12 aprilie 2019

Conducătorii proiectului:

- Eugeniu Știrbu, director al Filialei din Chișinău a Institutului internațional de monitorizare a dezvoltării democrației, parlamentarismului și respectării drepturilor electorale ale cetățenilor statelor membre ale AIP CSI
- Victor Mocanu, președinte al Asociației Sociologilor și Demografilor din Republica Moldova, doctor în sociologie.

Proiectul cuprinde 6 etape:

Etapa I. Desfășurarea de către ASDM a sondajului sociologic: Vox Populi - ianuarie 2018 „**Influența schimbărilor instituționale asupra comportamentului electoral al cetățenilor**”, pe eșantion național de 1783 respondenți din 99 localități, reprezentativ pentru populația adultă a Republicii Moldova, exclusiv regiunea transnistreană, cu o eroare maximală de $\pm 2,4\%$.

Elaborarea și prezentarea Raportului pe 24 ianuarie 2018 în cadrul unei conferințe de presă la Agenția de Presă „Infotag”. Perioada de realizare: 02 -31ianuarie 2018.

Etapa II. Desfășurarea de către ASDM a sondajului sociologic: Vox Populi – iunie, iulie 2018 „**Influența reformelor asupra situației economice, politice și sociale în Republica Moldova**”, pe eșantion național de 1195 respondenți din 81 localități, reprezentativ pentru populația adultă a Republicii Moldova, exclusiv regiunea transnistreană, cu o eroare maximală de $\pm 3,0\%$. Perioada de realizare: 26 iunie -7 iulie 2018.

Elaborarea și prezentarea Raportului pe 11 iulie 2018 în cadrul unei conferințe de presă la Agenția de Presă „Infotag”. Perioada de realizare: 01 iunie -13 iulie 2018.

Etapa III. Desfășurarea de către ASDM a sondajului sociologic: Vox Populi – noiembrie 2018 „**Influența schimbărilor instituționale asupra comportamentului electoral al cetățenilor**”, pe eșantion național de 1189 respondenți din 83 localități, reprezentativ pentru populația adultă a Republicii Moldova, exclusiv regiunea transnistreană, cu o eroare maximală de $\pm 3,0\%$.

Elaborarea și prezentarea Raportului pe 26 noiembrie 2018 în cadrul unei conferințe de presă la Agenția de Presă „Infotag”. Perioada de realizare: 10 -26 noiembrie 2018.

Etapa IV. Elaborarea și prezentarea Raportului: „**Influența schimbărilor instituționale asupra comportamentului electoral al cetățenilor**”, în cadrul Conferinței internaționale organizate de Filiala din Chișinău a Institutului internațional de monitorizare a dezvoltării democrației, parlamentarismului și respectării drepturilor electorale ale cetățenilor statelor membre ale Adunării Interparlamentare CSI „**Influența schimbărilor instituționale asupra comportamentului electoral al cetățenilor**” ”, care își va desfășura lucrările în or. Chișinău în 13 decembrie 2018.

Etapa V. Desfășurarea de către ASDM a sondajului sociologic: Vox Populi - ianuarie 2019 **„Anul 2018 în opinia populației din Republica Moldova”**, pe eșantion reprezentativ pentru populația adultă a Republicii Moldova, exclusiv regiunea transnistreană. Elaborarea și prezentarea Raportului în cadrul unei conferințe de presă la Agenția de Presă „Infotag”. Perioada de realizare: 04 -31ianuarie 2019.

Etapa VI. Desfășurarea de către ASDM a sondajului sociologic: Vox Populi – ianuarie, februarie 2019 **„Influența schimbării instituționale asupra comportamentului electoral al cetățenilor”**, pe eșantion național reprezentativ pentru populația adultă a Republicii Moldova, exclusiv regiunea transnistreană. Elaborarea și prezentarea Raportului în cadrul unei conferințe de presă la Agenția de Presă „Infotag”. Perioada de realizare: 01 -12 februarie 2019.

Etapa VII. Elaborarea și prezentarea Raportului: „Influența schimbării sistemului electoral asupra rezultatelor comportamentului electoral al cetățenilor la alegerile parlamentare din 24 februarie 2019”, în cadrul Conferinței internaționale organizate de Filiala din Chișinău a Institutului internațional de monitorizare a dezvoltării democrației, parlamentarismului și respectării drepturilor electorale ale cetățenilor statelor membre ale Adunării Interparlamentare CSI **„Influența schimbării sistemului electoral asupra rezultatelor comportamentului electoral al cetățenilor la alegerile parlamentare din 24 februarie 2019”**, care își va desfășura lucrările în or. Chișinău la Institutul Muncii pe 9 aprilie 2019. Perioada de realizare: 01 martie -12 aprilie 2019.

Influența reformării sistemului electoral asupra comportamentului electoral al cetățenilor la alegerile parlamentare din 24 februarie 2019.

Cuprins:

1. Analiza influenței schimbărilor instituționale asupra comportamentului electoral al cetățenilor în perioada campaniei electorale
2. Analiza influenței sistemului electoral asupra comportamentului electoral al cetățenilor
3. Cercetarea comportamentului concurenților electorali în cadrul sistemului electoral mixt
4. Analiza influenței reformei sistemului electoral asupra comportamentului electoral al cetățenilor în baza rezultatelor alegerilor parlamentare
5. Analiza problemelor parvenite în urma introducerii sistemului electoral mixt
6. Concluzii și recomandări.

Metodologia de cercetare

Studiul sociologic *Vox Populi – martie, aprilie* 2019 „Influența schimbării sistemului electoral asupra rezultatelor comportamentului electoral al cetățenilor la alegerile parlamentare din 24 februarie 2019”, inițiat de Filiala din Chișinău a Institutului internațional de monitorizare a dezvoltării democrației, parlamentarismului și respectării drepturilor electorale ale cetățenilor statelor membre ale Adunării Interparlamentare CSI și desfășurat de Asociația Sociologilor și Demografilor din Republica Moldova, este dedicat cercetării factorilor sociali cu impact asupra comportamentului electoral al cetățenilor, precum și a interdependenței proceselor economice, politice și sociale în țară.

Scopul cercetării: determinarea impactului schimbărilor din cadrul sistemului electoral asupra rezultatelor comportamentului electoral, participării și opțiunilor electorale ale cetățenilor la alegerile parlamentare din 24 februarie 2019 din Republica Moldova.

Obiectivele cercetării au fost următoarele: examinarea practicilor internaționale de implementare a schimbărilor instituționale în domeniul electoral prin determinarea generalului și identificarea particularului cu scopul formulării de propuneri în vederea ajustării practicilor naționale la cele internaționale; analiza impactului diverselor modele de comportament electoral asupra participării la scrutine; cercetarea influenței legislației electorale asupra prezenței la urne; cercetarea posibilităților instituționale de dezvoltare a culturii electorale din țară; identificarea factorilor sociali care condiționează participarea electorală a populației cu drept de vot din Republica Moldova; analiza istoriografică a principalelor elaborări la temă realizate de cercetători din Republica Moldova și din străinătate; elaborarea recomandărilor privind eficientizarea implementării schimbărilor instituționale în campaniile electorale din Republica Moldova etc.

Ipoteze: Schimbările instituționale implementate în domeniul electoral din Republica Moldova, în special aplicarea sistemului electoral mixt, au un impact major atât asupra intenției de vot a populației, cât și asupra opțiunilor electorale, influențând rezultatul final al alegerilor. Pentru maximalizarea rezultatelor la alegeri actorii politici trebuie neapărat să ia în considerație nevoile specifice ale electoratului, altfel procentul de prezență la urnele de vot se va reduce. Pentru atingerea acestui scop este nevoie neapărat de a identifica atitudinile votanților față de situația politică actuală precum și față de actorii politici. Fără eforturile partidelor politice și ale candidaților, reformele electorale vor avea un impact redus asupra participării la vot.

În cadrul studiului au fost desfășurate:

1. Ancheta sociologică în bază de chestionar. Metodă cantitativă, care include sondajul sociologic „Influența schimbării sistemului electoral asupra rezultatelor comportamentului electoral al cetățenilor la alegerile parlamentare din 24 februarie 2019”, pe eșantion reprezentativ național de 1193 respondenți;
2. Anterviul experților. Au fost investigați 62 de experți în domeniu;
3. Focus grupuri. Metodă calitativă, care a cuprins 6 focus - grupuri în 3 zone geografice ale țării cu diverse categorii de populație;
4. Analiza secundară a datelor. Rezultatele investigațiilor sociologice desfășurate de Asociația Sociologilor și Demografilor din Republica Moldova în perioada 1996-2019;
5. Studiarea surselor documentare. (Datele Biroului Național de Statistică, Rapoartele Comisiei Electorale Centrale, documente din Arhiva Națională a Republicii Moldova ș.a.

În cadrul studiului a fost desfășurată ancheta sociologică în bază de chestionar, metodă cantitativă, care include sondajul sociologic: „Influența schimbării sistemului electoral asupra rezultatelor comportamentului electoral al cetățenilor la alegerile parlamentare din 24 februarie 2019”, pe eșantion național de 1193 respondenți din 81 localități, reprezentativ pentru populația adultă a Republicii Moldova, exclusiv regiunea transnistreană, cu o eroare maximală de + 3,0%.

- Volumul eșantionului: 1193 persoane cu vârsta de 18 ani și mai mult.
- Eșantion: stratificat, probabilist, bistadial .
- Reprezentativitate: eșantionul este reprezentativ pentru populația adultă a Republicii Moldova, exclusiv regiunea transnistreană, cu o eroare maximală de + 3,0%.
- Criterii de stratificare: 13 regiuni geografice, mediu rezidențial (urban-rural), mărimea localităților urbane (2 tipuri), numărul de alegători ai localităților rurale (3 tipuri de localități rurale).
- În cadrul straturilor ajustate au fost selectate în mod întâmplător 83 de localități în baza unui tabel cu numere aliate.
- Numărul maximal de interviuri efectuate într-un punct de eșantionare a fost de 6. Familiile în care s-a realizat interviurile au fost selectate prin metoda rutei aliate, cu un pas statistic prestabilit.
- În cazurile în care în gospodăriile selectate există mai multe persoane adulte a fost solicitată spre interviu persoana care și-a sărbătorit prima ziua de naștere de la ziua interviurii.
- Interviurile au fost realizate la domiciliul respondenților de către operatori din rețeaua Asociației Sociologilor și Demografilor din Republica Moldova în perioada 22 martie – 5 aprilie 2019. Chestionarul a fost redactat în limbile română și rusă, oferindu-se respondenților posibilitatea de a alege varianta.

Analiza principalelor modele de comportament electoral

În literatura de specialitate au fost elaborate mai multe modele ale participării electorale:

- Modelul sociologic
- Modelul socioeconomic
- Modelul sociopsihologic
- Modelul mobilizator
- Modelul alegerii raționale

Repartizarea mandatelor

Concurent electoral	Circumscripția națională	Circumscripții uninominale	Total
Partidul Socialiștilor din Republica Moldova	18	17	35
Partidul Democrat din Moldova	13	17	30
Blocul electoral „ACUM Platforma DA și PAS”	14	12	26
Partidul “Șor”	5	2	7
Candidați independenți		3	3
Sursa: www.alegeri.md			

Rezultatele alegerilor parlamentare pe circumscripția națională 2014/2019	Alegeri parlamentare 2014 (%)/mandate	Alegeri parlamentare 2019 (%)/mandate
Partidul Socialiștilor din Republica Moldova	20,5%/25	31,1%/18
Partidul Liberal Democrat din Moldova	20,2%/23	-----/0
Partidul Comuniștilor din Republica Moldova	17,5%/21	3,7%/0
Partidul Democrat din Moldova	15,8%/19	23,6%/13
Partidul Liberal	9,7%/13	1,2%/0
Alt partid	16,3%/0	5,3%/0
Blocul Electoral ACUM (Partidul "Acțiune și Solidaritate" plus Partidul „Platforma „DA”)	-----	26,8%/14
Partidul "ȘOR" / Партия «ШОР»	-----	8,3%/5

Repartizarea mandatelor 2014/2019	Alegeri parlamentare 2014 (mandate)	Alegeri parlamentare 2019 (mandate)	Diferența (mandate)
Partidul Socialiștilor din Republica Moldova	25	35	+10
Partidul Liberal Democrat din Moldova	23	0	----
Partidul Comuniștilor din Republica Moldova	21	0	----
Partidul Democrat din Moldova	19	30	+11
Partidul Liberal	13	0	-----
Alt partid	0	0	-----
Blocul Electoral ACUM (Partidul "Acțiune și Solidaritate" plus Partidul „Platforma „DA”)	-----	26	-----
Partidul "ȘOR"/ Партия «ШОР»	-----	7	-----
Candidați independenți	-----	3	-----

Diferența de mandate (simulare) dacă alegerile parlamentare din 2019 ar fi fost desfășurate doar pe circumscripția națională	Alegeri parlamentare 2019 (mandate total)	Alegeri parlamentare 2019 (%)/mandate pe circumscripția națională	Estimare	Diferența (mandate)
Partidul Socialiștilor din Republica Moldova	35	18	18x2=36	-1
Partidul Liberal Democrat din Moldova	0	0		----
Partidul Comuniștilor din Republica Moldova	0	0		----
Partidul Democrat din Moldova	30	13	13x2=26	+4
Partidul Liberal	0	0		-----
Alt partid	0	0		-----
Blocul Electoral ACUM (Partidul "Acțiune și Solidaritate" plus Partidul „Platforma „DA”)	26	14	14x2=28	-2
Partidul "ȘOR"/ Партия «ШОР»	7	5	5x2=10	-3
Candidați independenți	3	---		-----

Situația în circumscripția națională

Partid – Bloc	Voturi exprimate	% din toate voturile exprimate	Mandate distribuite	Voturi exprimate pentru fie.re mandat
PSRM	441.191	31,15	18	24,511 (cu 3,8% mai puțin de mijlociu)
Blocul ACUM	380.181	26,84	14	27,156 (cu 6,6% mai mult de mijlociu)
PDM	334.539	23,62	13	25,734 (cu 1,0% mai mult de mijlociu)
Partidul Șor	117.779	8,32	5	23,556 (cu 7,5% mai puțin de mijlociu)
Altele	142.625	10,07	0	0
Total	1.416.315		50	25,474 (in medie)

Să analizăm cum sistemul electoral mixt asigură **REPREZENTAVITATEA** și **PRPORȚIONALITATEA**.

Aplicând pragul electoral, care a și exclus partidele care au acumulat mai puțin de 6%, concluzionăm că au fost ignorate aproape 10% din voturile alegătorilor care au votat pentru aceste partide și care nu au acces în parlament (De fapt această marjă de 10% într-un stat democratic este acceptabilă).

Conform datelor CEC-ului în circumscripțiile uninominale au participat la vot 1 379 940 alegători, adică în mediu, în fiecare circumscripție ar trebui să revină cîte 27 058 de alegători.

În realitate avem altceva. În circumscripția Europa de Vest au votat 61 850 de alegători cu 2,29 ori mai mult decît în mijlociu pe țară, în circumscripția Cantemir au votat 23 571 cu 13% mai puțin decît media pe țară, în circumscripția Leova au votat 22 272 cu 18% mai puțin decît media pe țară, Cimișlia – 23 272 cu 14% mai puțin decît media pe țară.

Situația în circumscripțiile uninominale

Situația în circumscripțiile uninominale

Partid – Bloc	Voturi exprimate in circumscripțiile uninominale	Mandate distribuite	Voturi exprimate pentru fiecare mandat
PSRM	200 571	17	11 798
PDM	185 704	17	10 924
Blocul ACUM	164 545	12	13 712
Partidul Șor	30 194	2	15 097
Independenții	29 948	3	9 983
Total	610 962	51	11 980 (in medie)

Cît au investit partidele într-un singur vot: (reieșind din cheltuielile declarate la CEC)

PARTIDE	MDL/vot
Partidul Șor	175
Partidul Democrat	135
Partidul Nostru	82
Partidul Liberal	41
Partidul Comuniștilor	21
Partidul Regiunilor	21
Partidul Socialiștilor	14
Partidul Democrația Acasă	13
Partidul Verde Ecologist	9
Blocul ACUM	5
Partidul Voința Poporului	5
Mișcarea Populară Antimafie	2
Partidul Național Liberal	1

Cît a costat partidele un singur mandat:

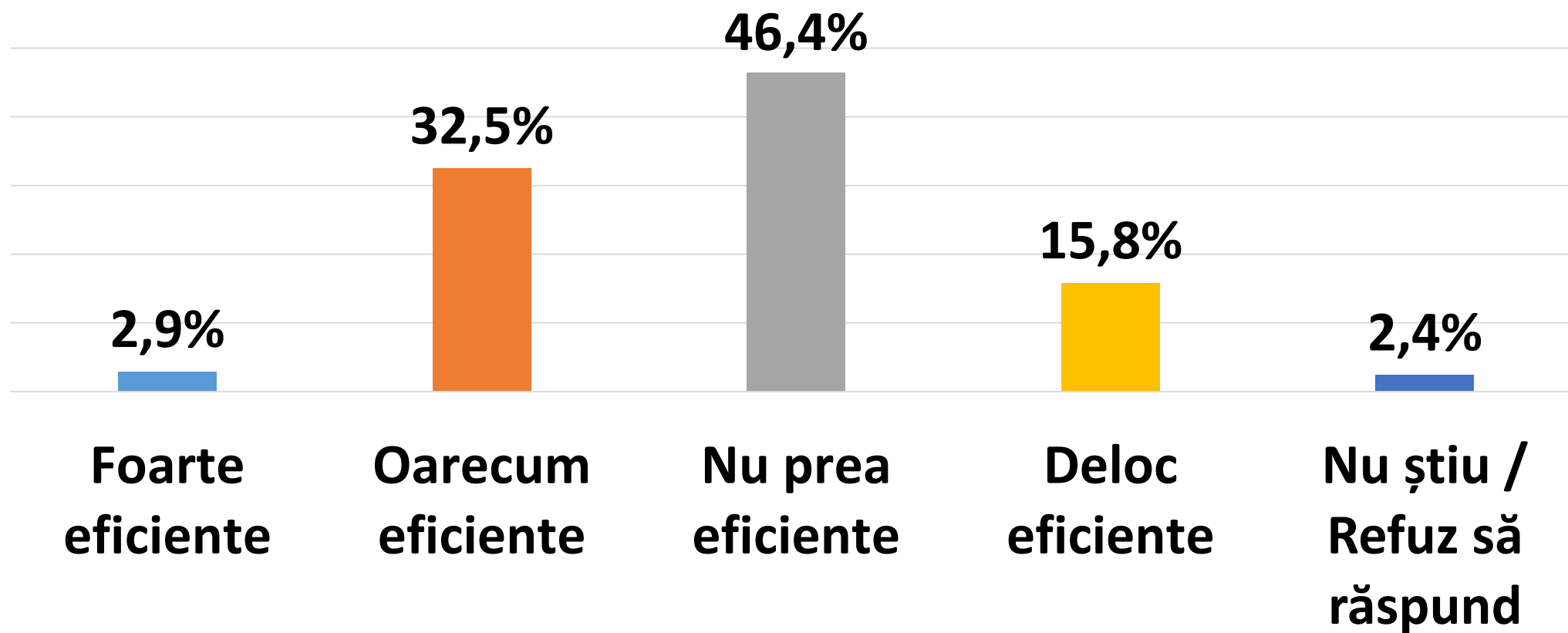
(reieșind din cheltuielile declarate la CEC)

PARTIDE	MDL/mandat
Partidul Șor	≈ 2,8 milioane
Partidul Democrat	≈ 1 milion
Partidul Socialiștilor	≈ 156 mii
Blocul ACUM	≈ 72 mii lei

Reformele electorale reprezintă doar o derivată a reformelor socio-economice implementate/ declarate/nepopulare adeseori în RM în următoarele domenii:

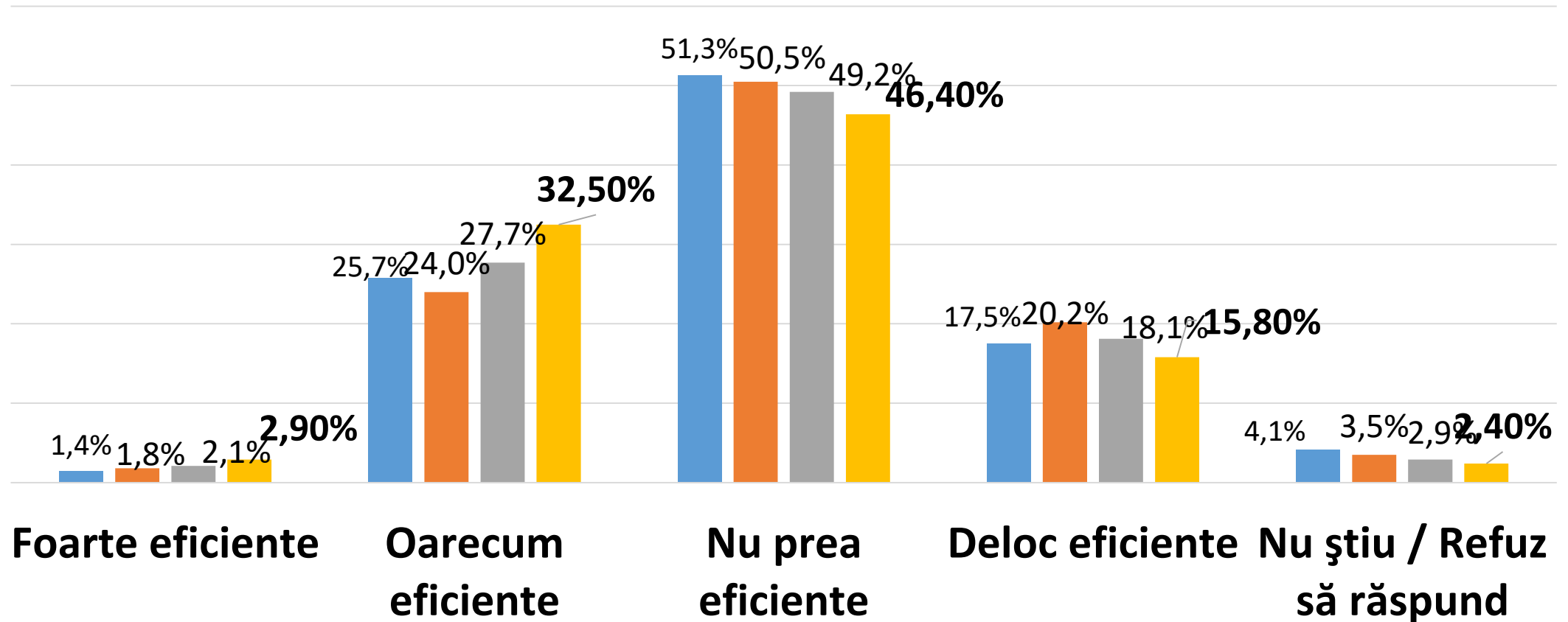
- **Reforma administrației publice (Sistemul de achiziții publice)**
- **Justiția și combaterea corupției**
- **Domeniul drepturilor și libertăților fundamentale**
- **Domeniul guvernancei în sectorul financiar-bancar**
- **Domeniul climatului investițional și a mediului de afaceri**
- **Domeniul agriculturii și siguranței alimentelor**
- **Domeniul educației, culturii și științei**
- **Domeniul programelor sociale**

Cât de eficiente sunt, în general, reformele implementate în țara noastră?

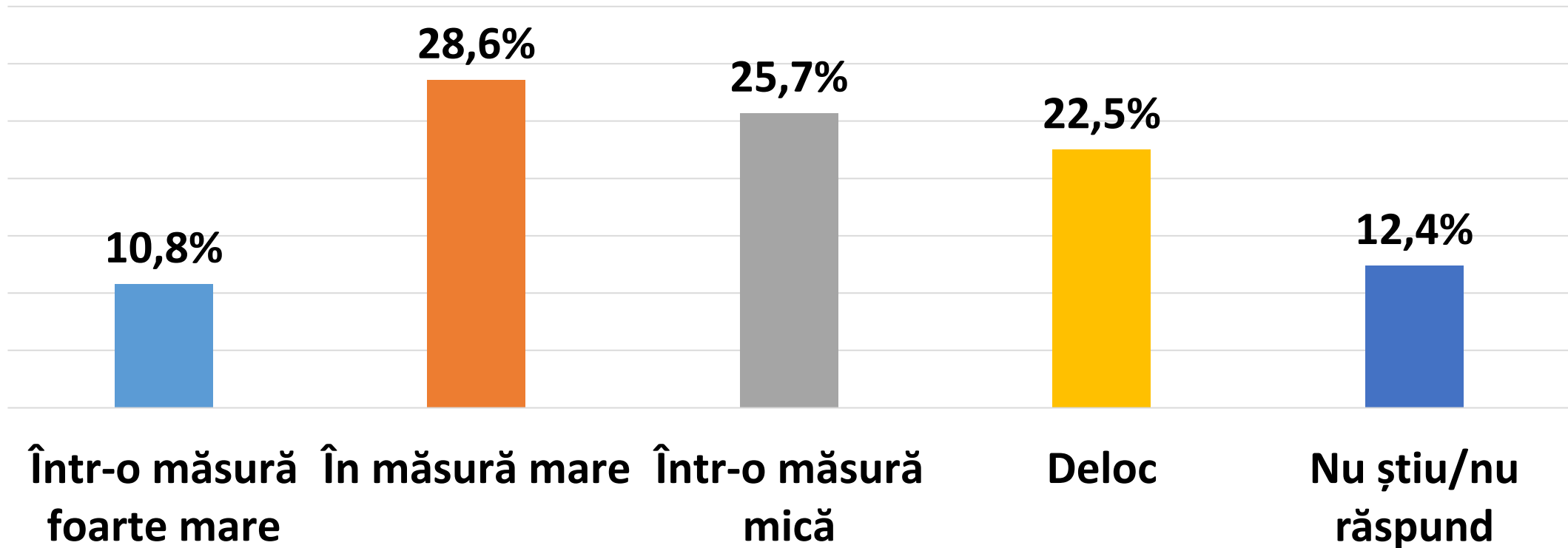
Cât de eficiente sunt, în general, reformele implementate în țara noastră?

■ Ianuarie, 2018 ■ Iulie, 2018 ■ Noiembrie, 2018 ■ Ianuarie, 2019

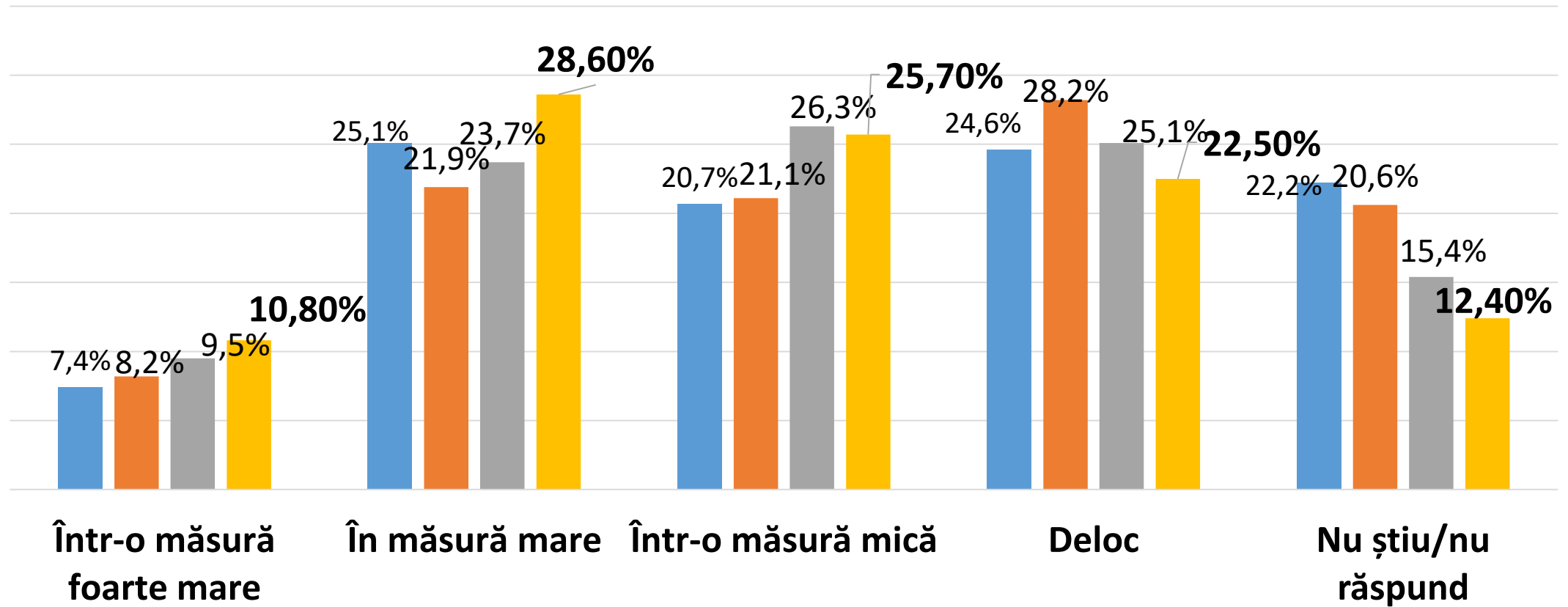
Cât de mulțumit sunteți de...?	Foarte mulțumit	Oarecum mulțumit	Nu prea mulțumit	Deloc mulțumit	Nu știu	Aprecieri pozitive	Aprecieri negative
Reformarea autorităților publice centrale	6,4	26,1	41,5	15,8	10,2	+32,5	-57,3
Activitatea autorităților publice locale	8,9	33,5	36,6	13,4	7,6	+42,4	-50,0
Reformarea sistemului justiției	1,1	10,3	34,1	44,6	9,9	+11,4	-78,7
Reformarea sistemului de pensii	3,9	18,7	23,9	40,8	12,7	+22,6	-64,7
Reforma științei	4,1	22,3	35,4	26,9	11,3	+26,4	-62,3
Reforma în medicină	6,5	24,2	26,8	35,8	6,7	+30,7	-62,6
Reforma în învățământ	8,7	29,8	24,5	30,3	6,7	+38,5	-54,8
Situația din sfera economică	5,3	20,1	32,2	35,9	6,5	+25,4	-68,1
Reforma în sistemul bancar	1,9	18,6	37,0	28,3	14,2	+20,5	-65,3
Politica internă	6,4	19,7	41,4	22,5	10,0	+26,1	-63,9
Situația din cultură	8,7	37,6	33,4	13,5	6,8	+46,3	-46,9
Politica externă	6,4	27,9	38,8	20,2	6,7	+34,3	-59,0
Combaterea corupției	8,7	23,1	30,9	30,5	6,8	+31,8	-61,4
Soluționarea conflictului transnistrean	5,3	21,9	34,0	30,4	8,4	+27,2	-64,4
Reforma sistemului electoral (legislației electorale)	7,6	21,9	36,2	28,2	6,1	+29,5	-64,4

Cum credeți, în ce măsură reformele efectuate în țară pot contribui la dezvoltarea democrației?

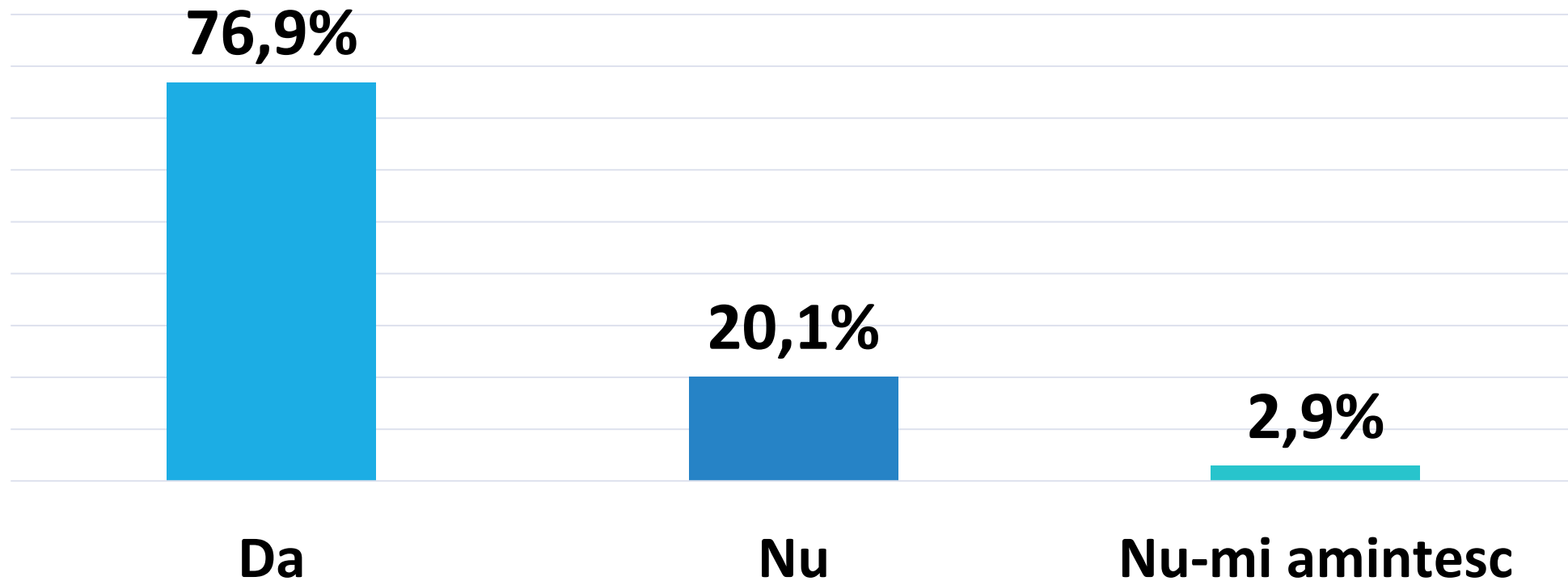

Cum credeți, în ce măsură reformele efectuate în țară pot contribui la dezvoltarea democrației?

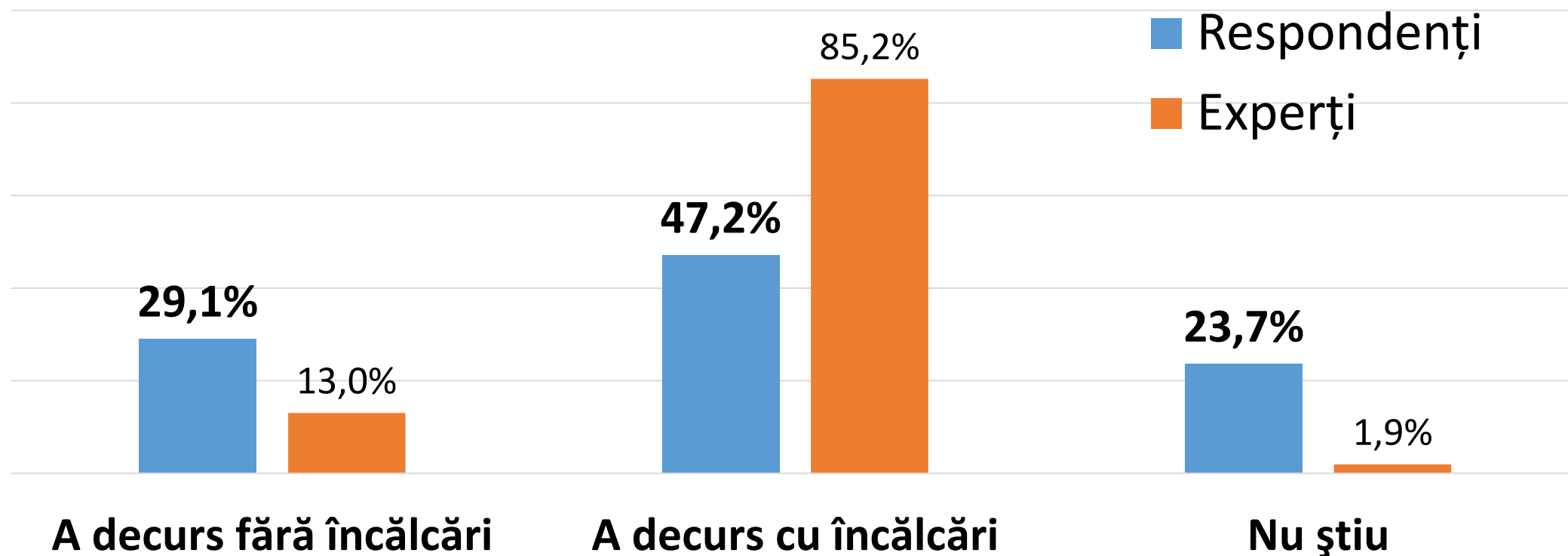
■ Ianuarie, 2018 ■ Iulie, 2018 ■ Noiembrie, 2018 ■ Ianuarie, 2019

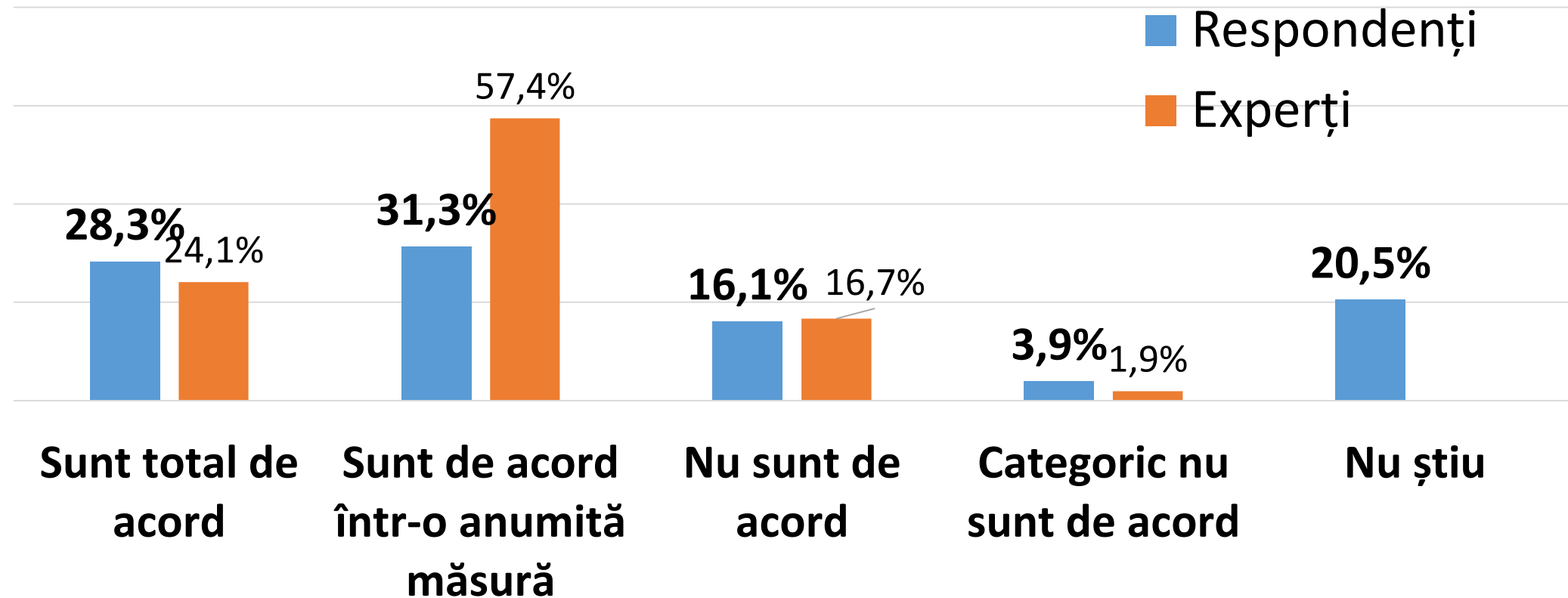
Ați votat la alegerile pentru Parlament din 24 februarie 2019?

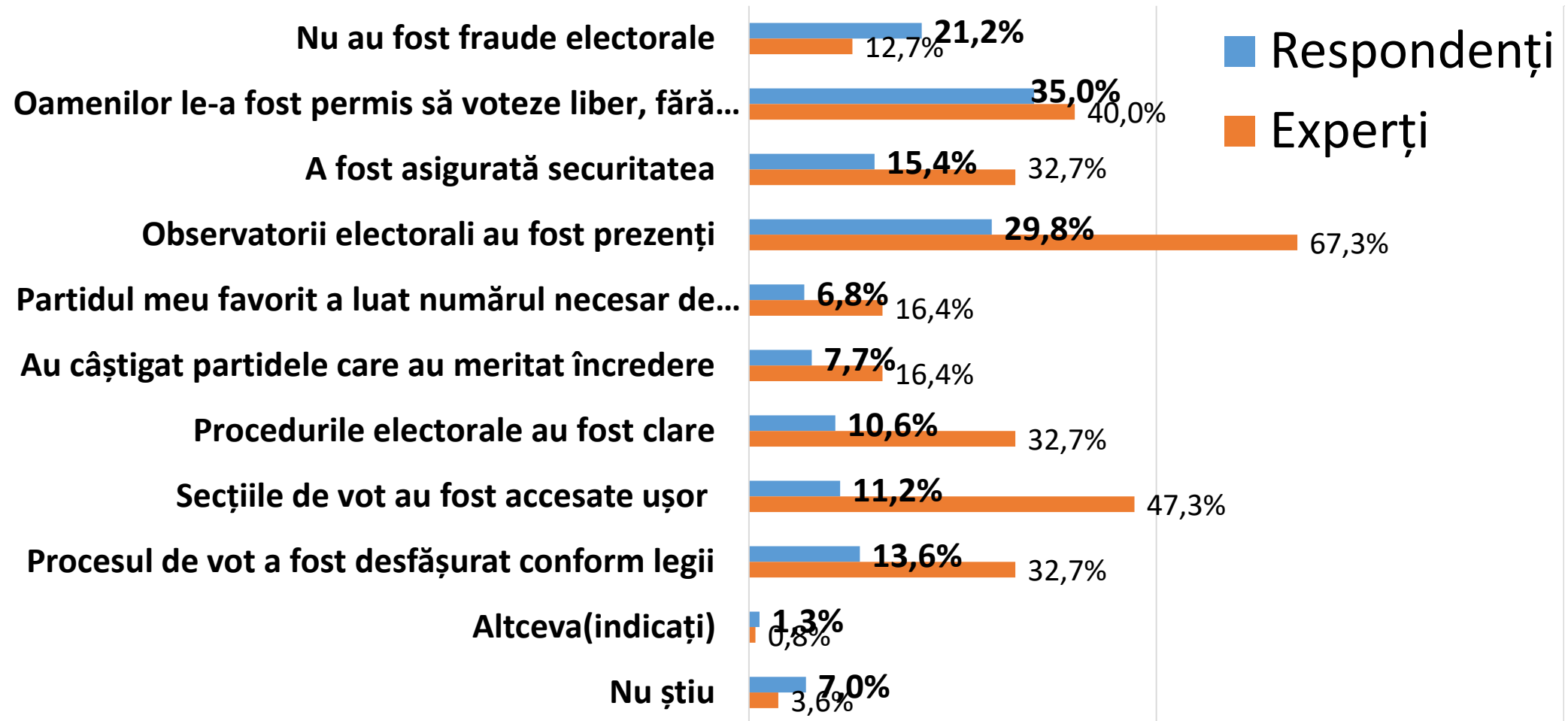
Cum a decurs, în opinia Dvs., campania electorală pentru alegerile parlamentare din 24 februarie 2019

Ce părere aveți Dvs. despre următoarea afirmație: „Rezultatele alegerilor parlamentare din 24 februarie 2019 din localitatea mea au fost legitime”? (un singur răspuns)

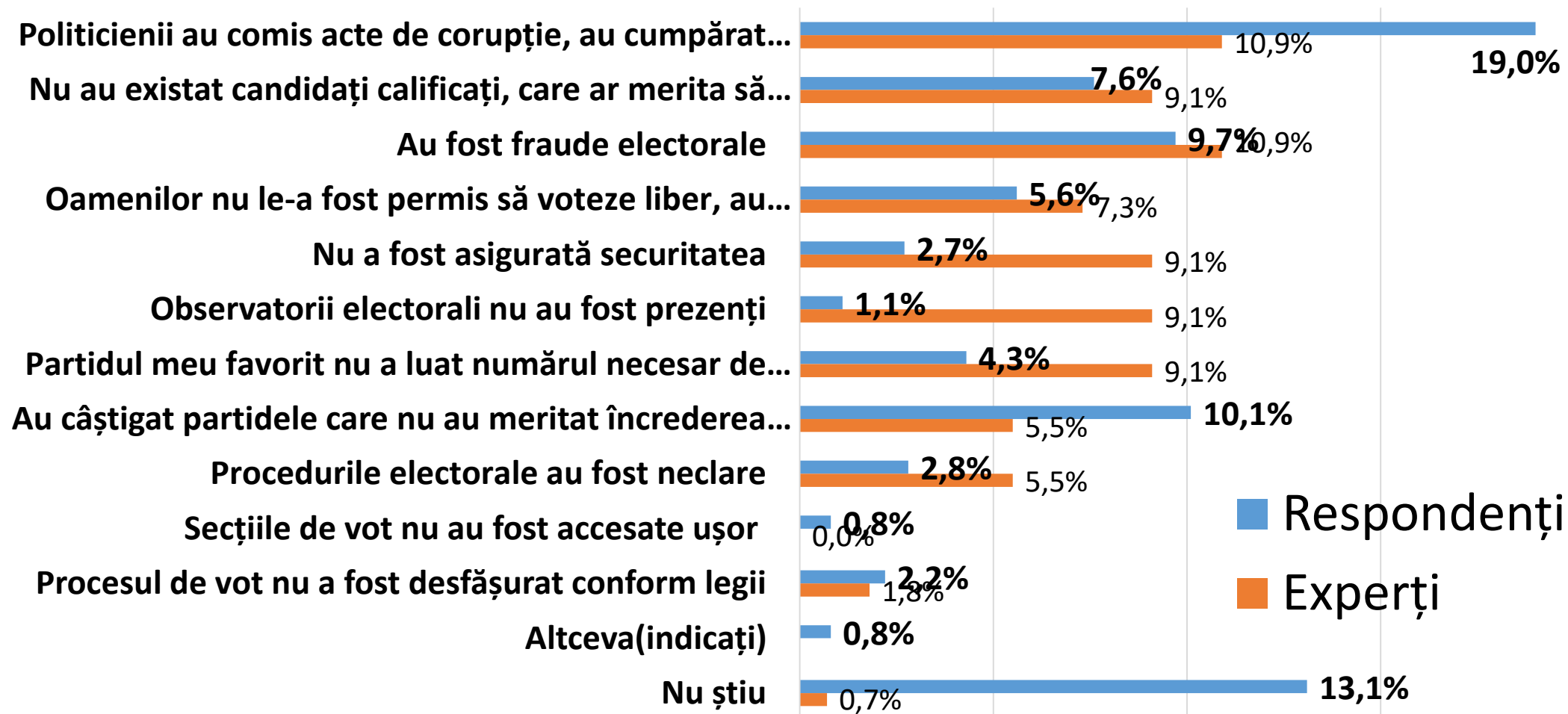

Dacă considerați că alegerile din localitatea Dvs. au fost legitime, atunci explicați din care motive? (Se admit câteva răspunsuri)

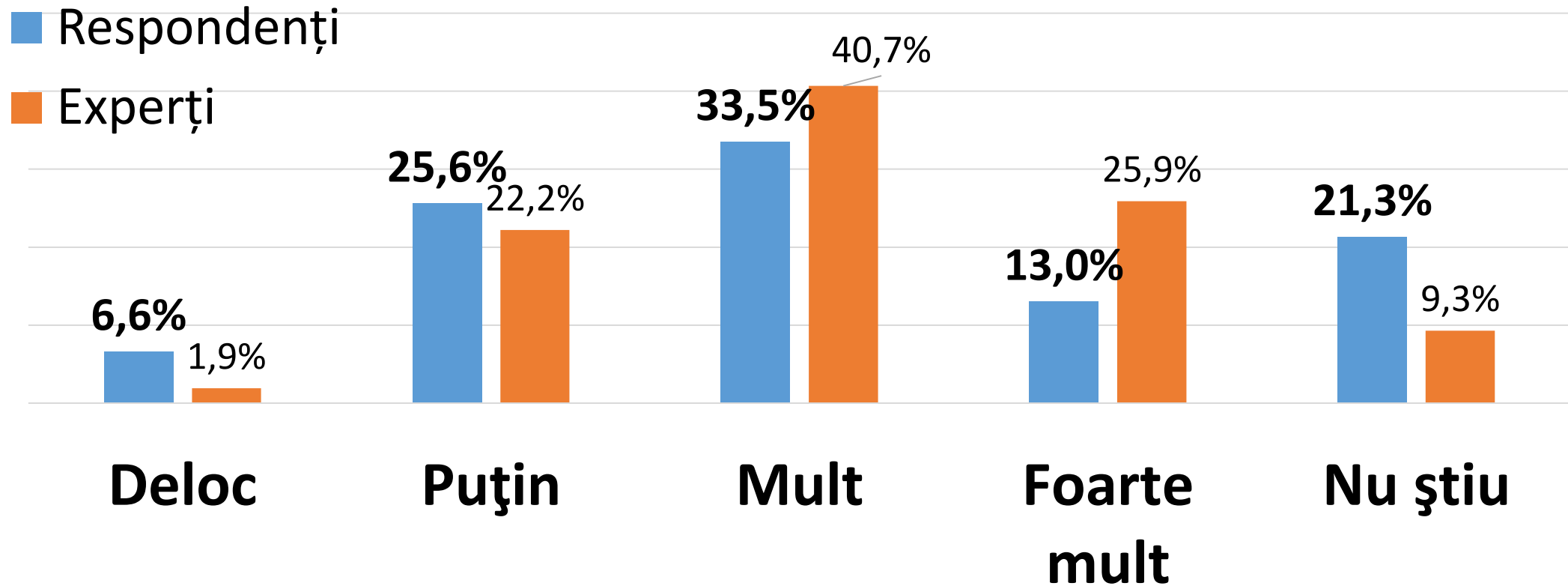

Dacă considerați că alegerile din localitatea Dvs. nu au fost legitime, atunci explicați din ce motive?

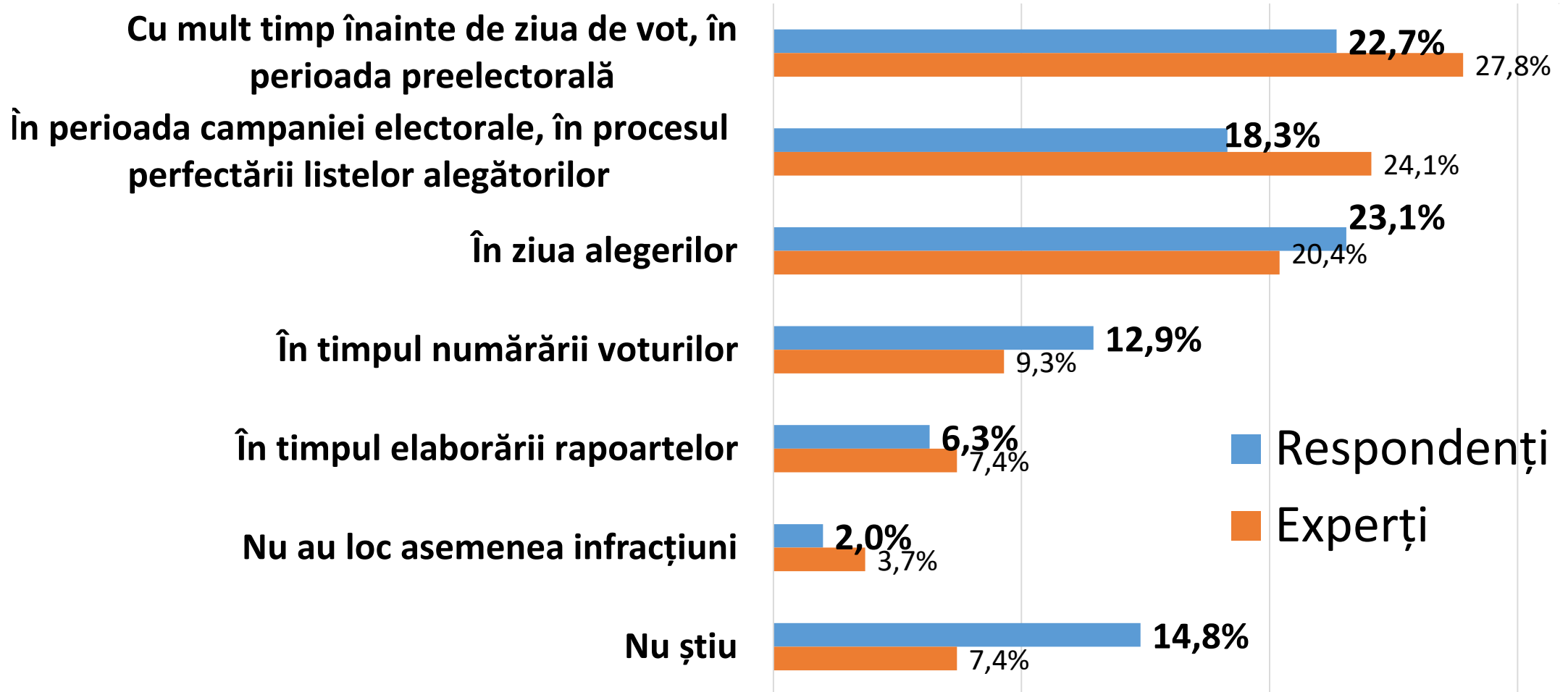
(Se admit câteva răspunsuri)

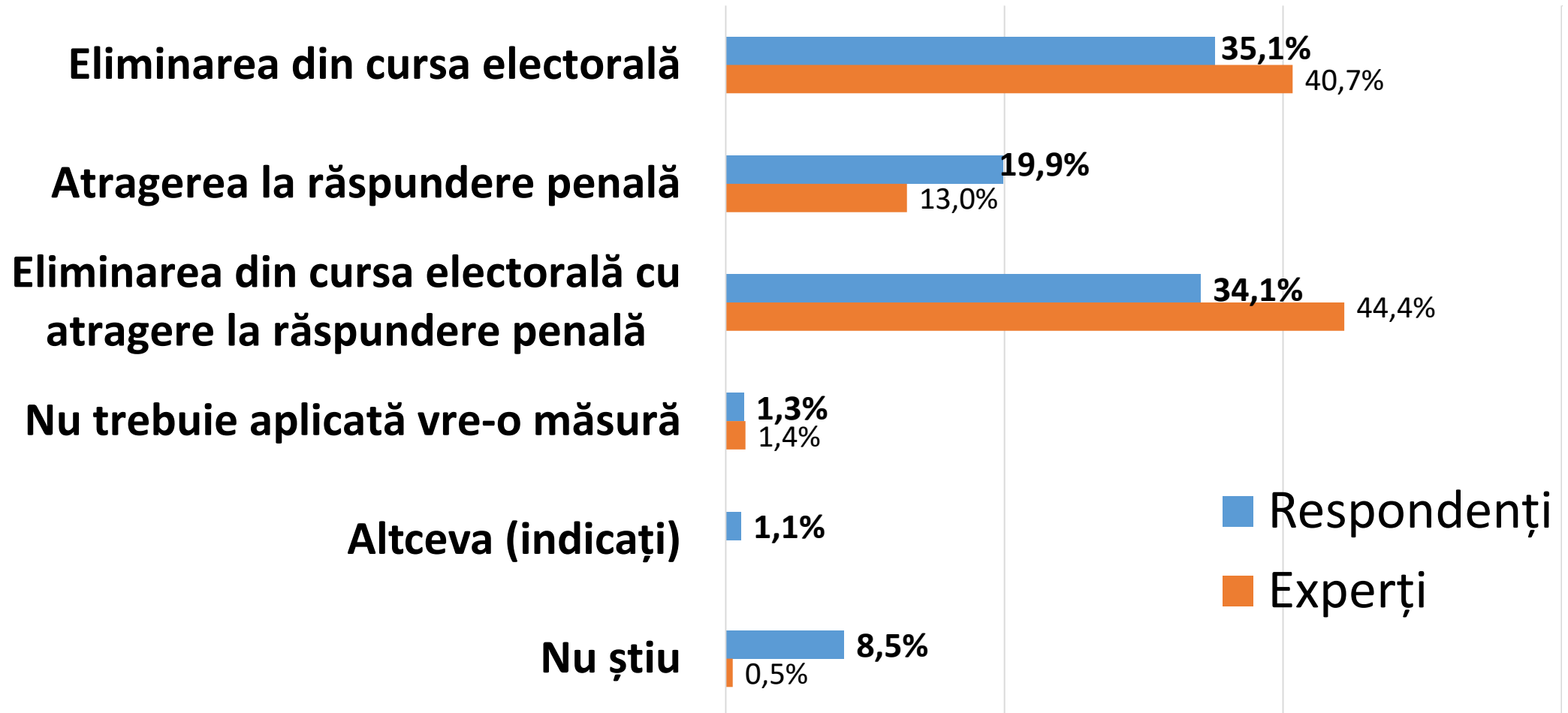
Cum credeți, în ce măsură fraudele electorale au influențat rezultatul final al alegerilor?

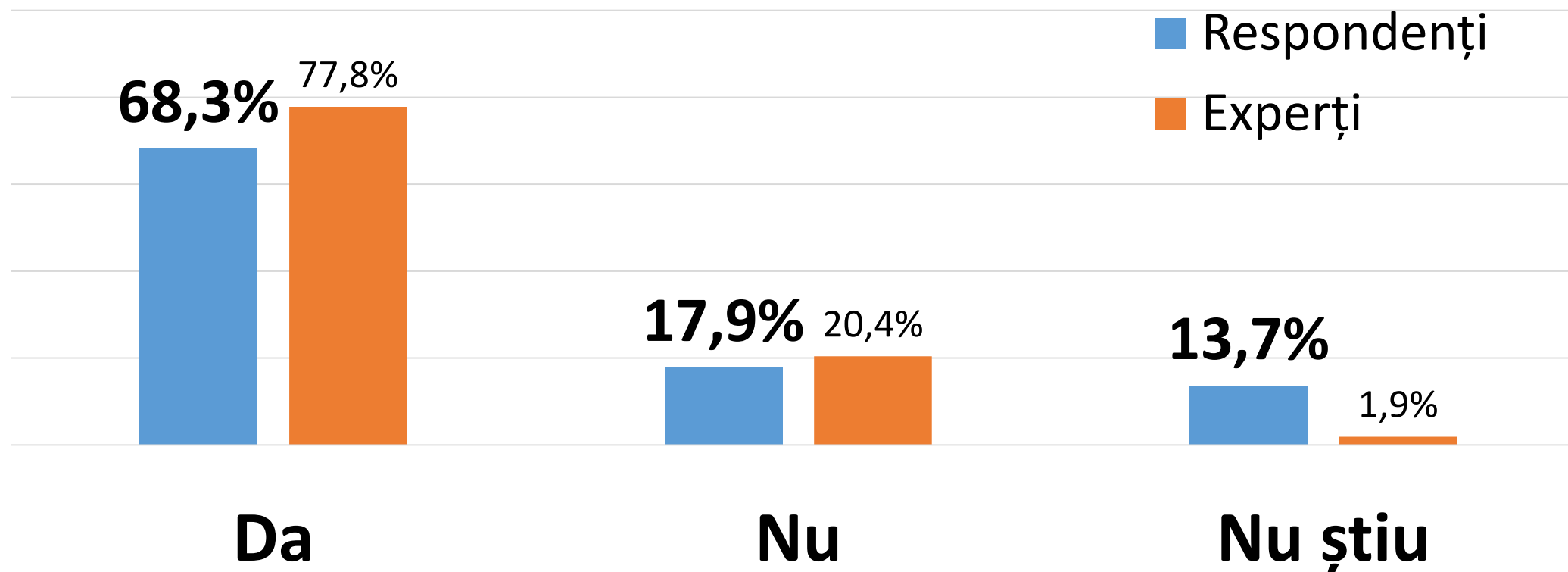
Cum credeți, la care etapă se fraudează cel mai mult alegerile și se comit mai frecvent infracțiuni sau contravenții electorale? (un singur răspuns)

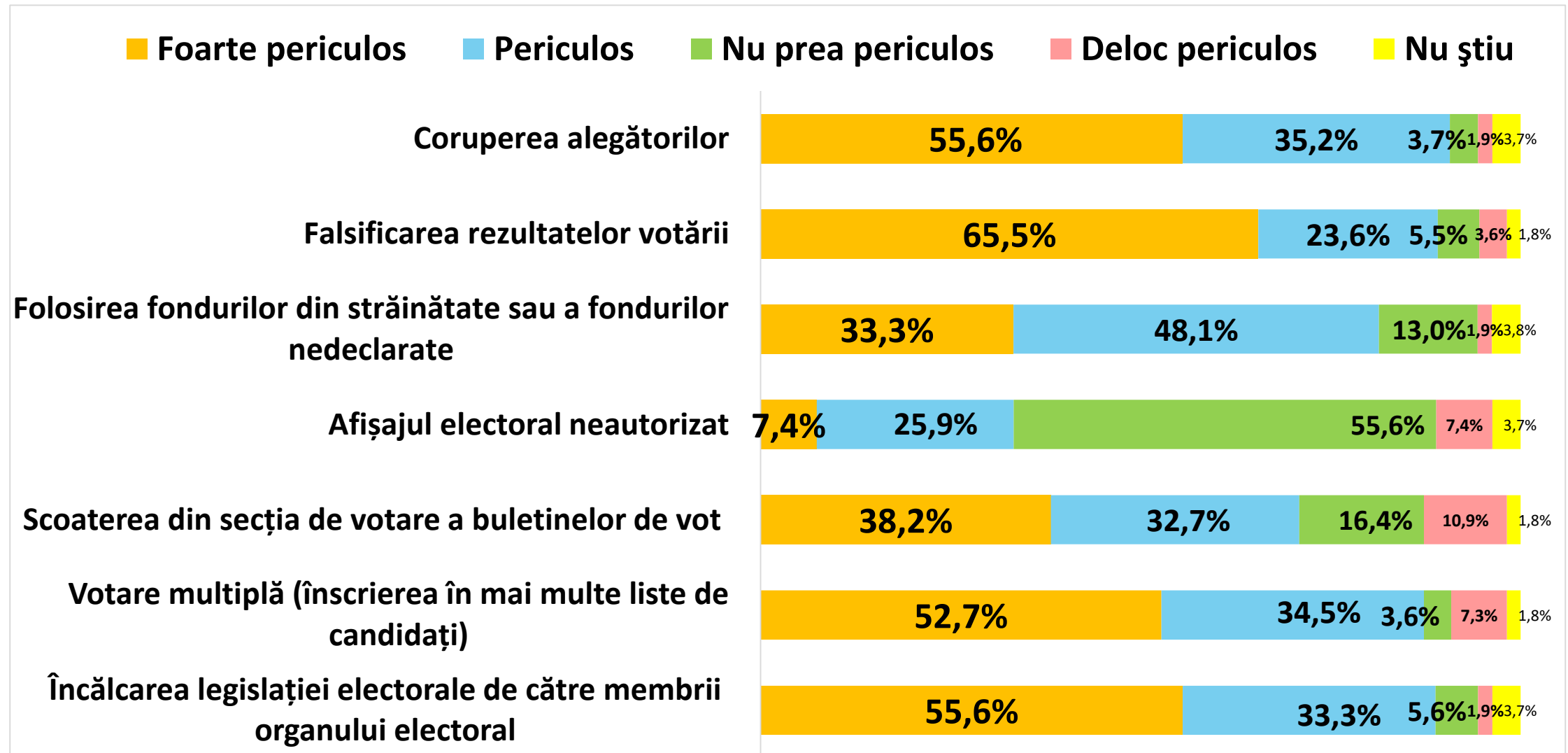
Cum considerați, ce sancțiuni trebuie aplicate persoanei, concurenților electorali, care corup alegătorii? (un singur răspuns)

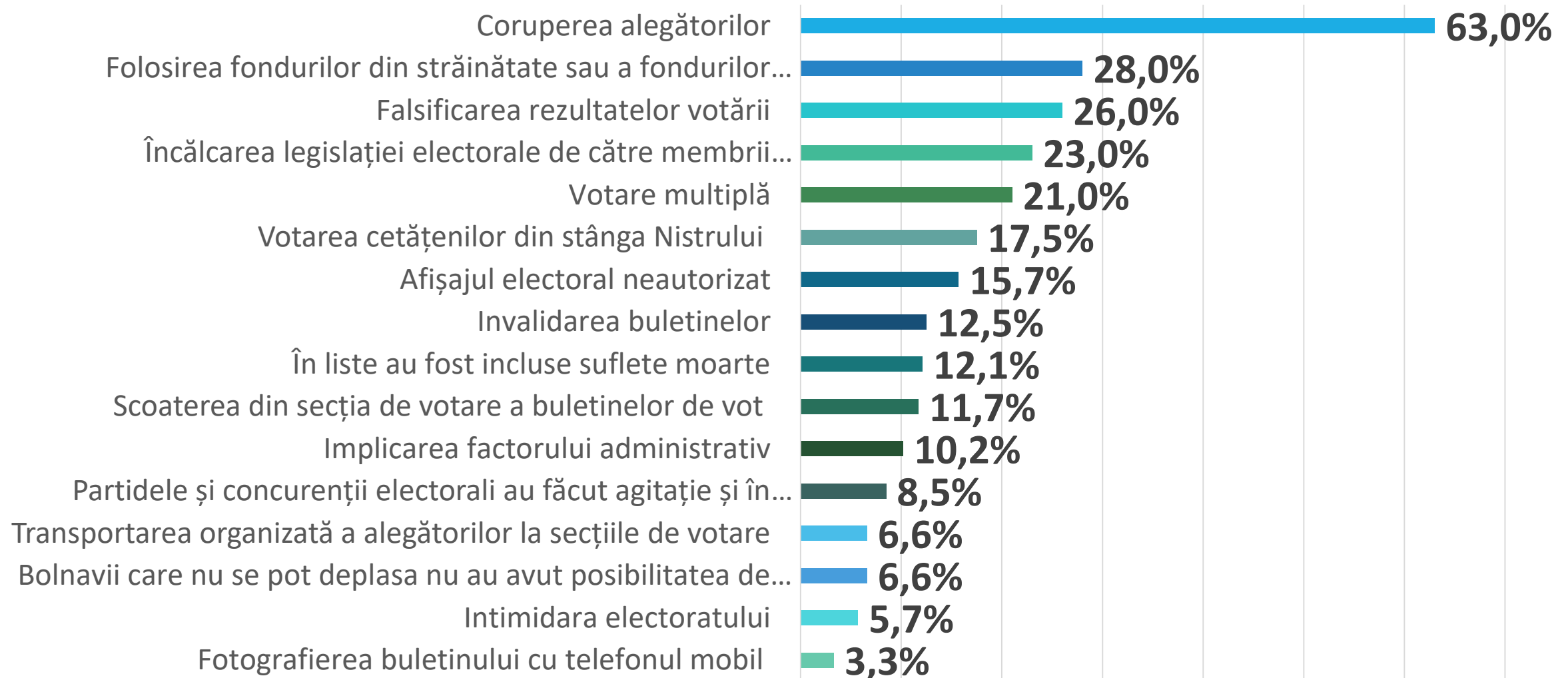
Cum considerați, trebuie să fie trași la răspundere (contravențională, penală) cetățenii care își vând votul?

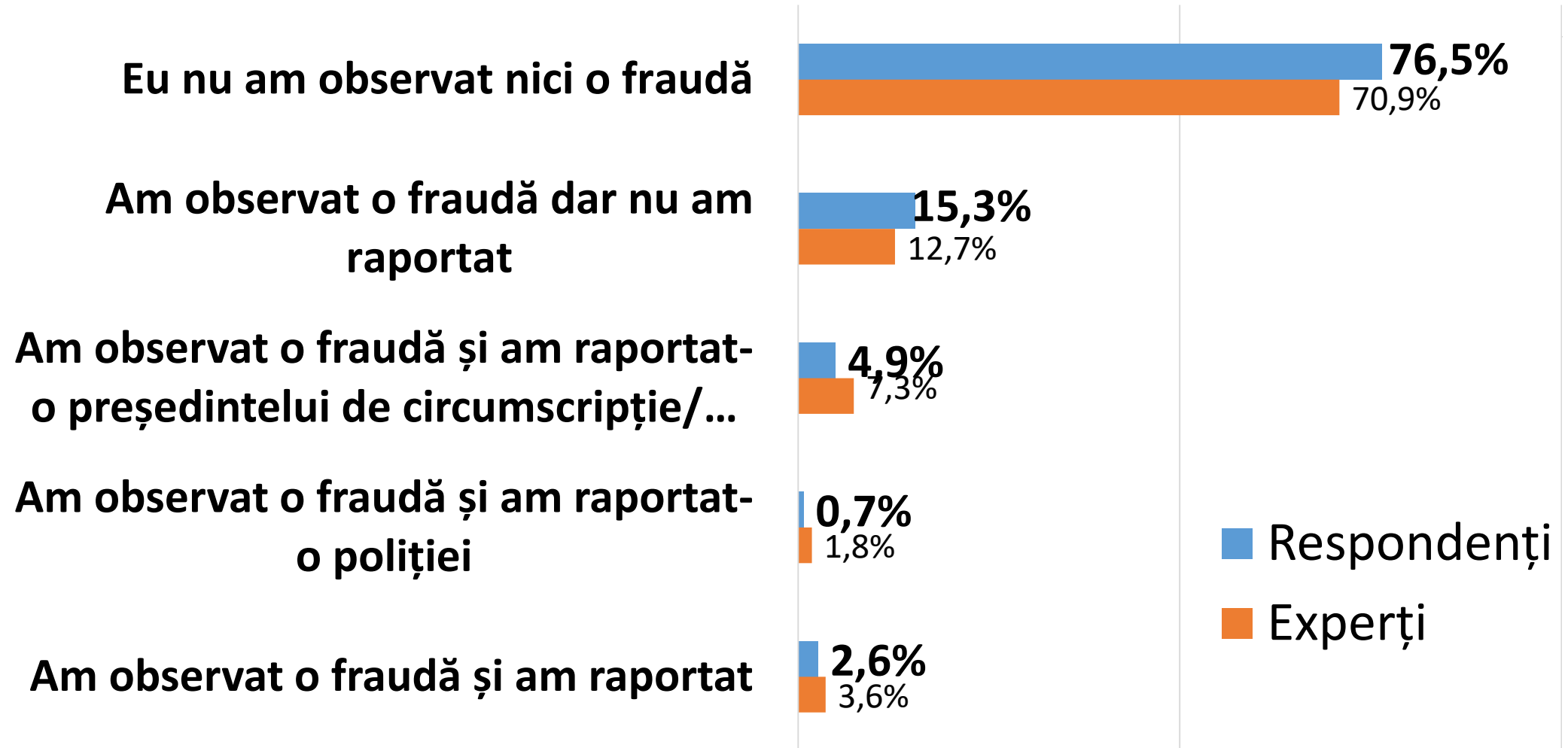
Vă rugăm să indicați gradul de pericolozitate al fraudelor electorale în ciclul electoral. **Experți**

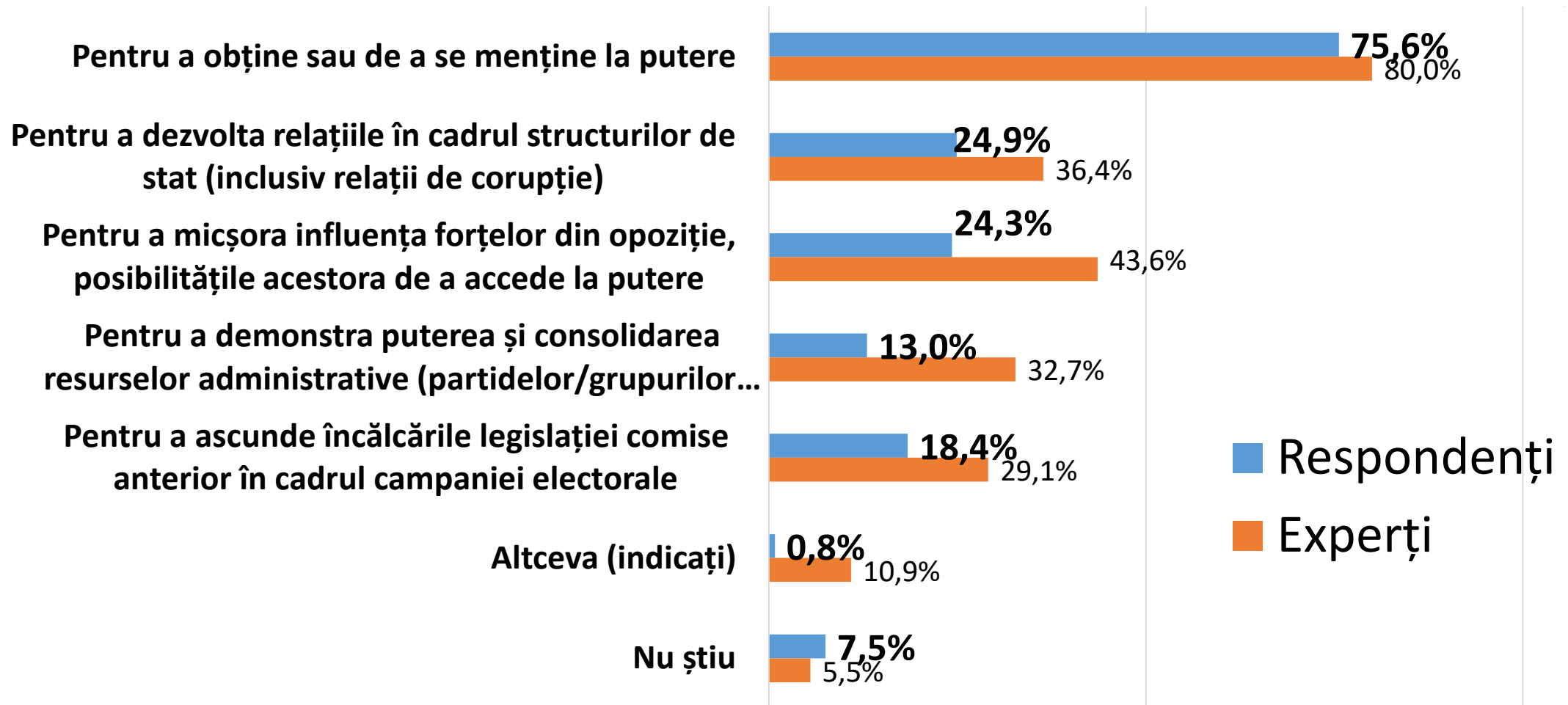
Semnați, vă rugăm, cele mai răspândite din încălcările indicate (indicați trei încălcări)

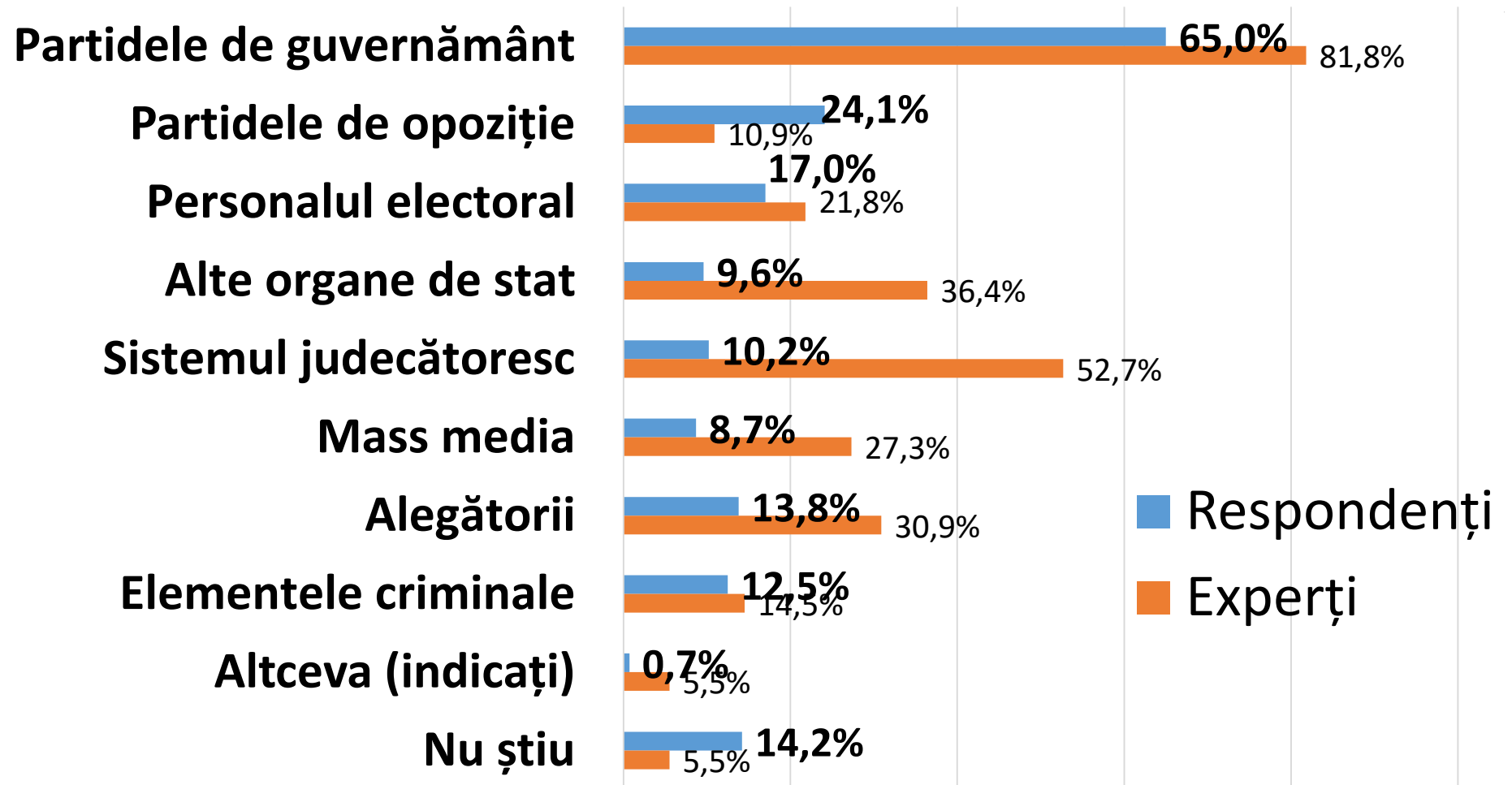
Dvs. ați fost martorul vre-unui incident care ar putea constitui fraudă electorală? Dacă ați observat, ați informat pe cineva?
(un singur răspuns)

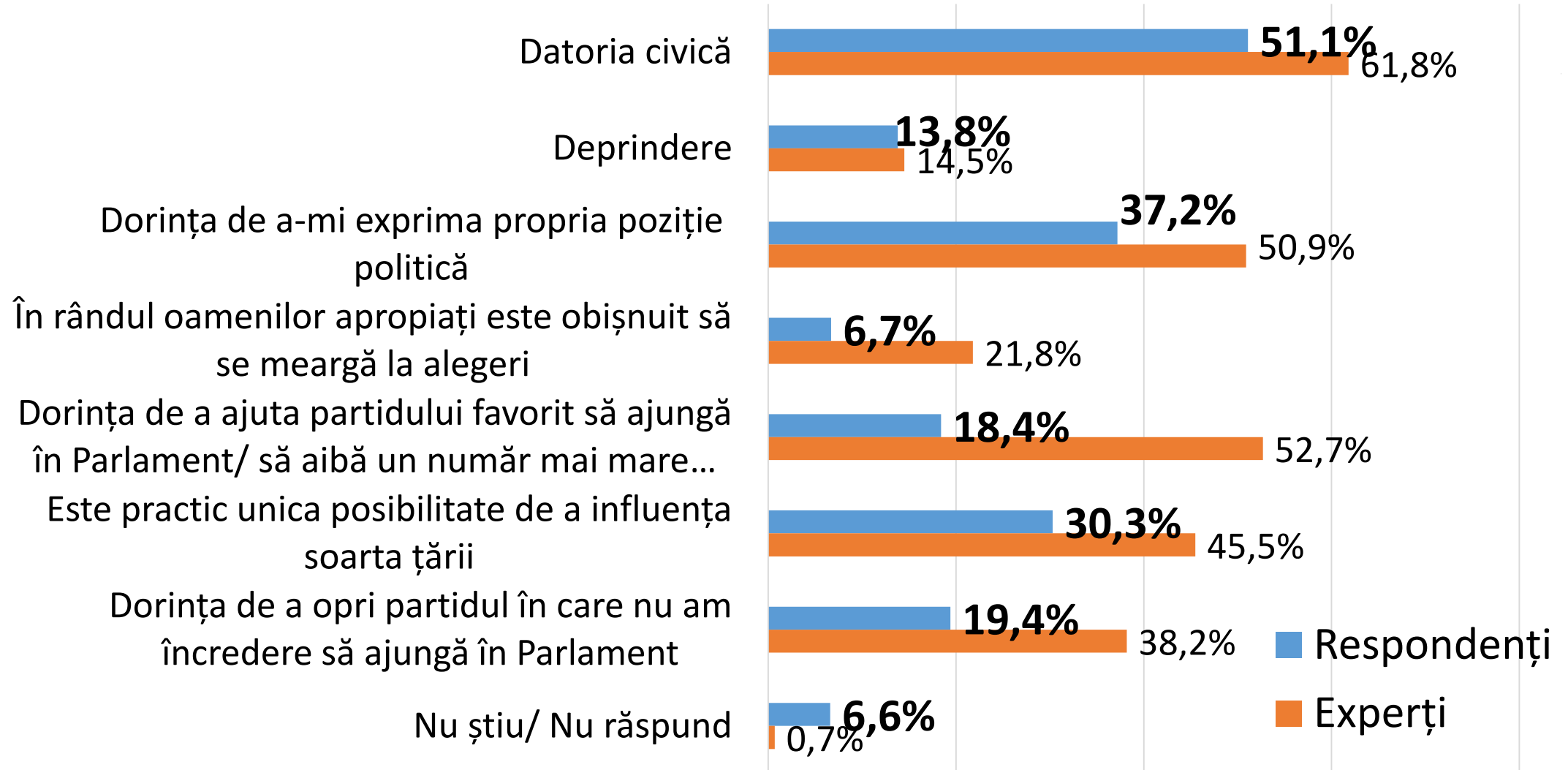
Cum considerați, care este motivul principal al comiterilor fraudelor electorale? (Se admit câteva răspunsuri)

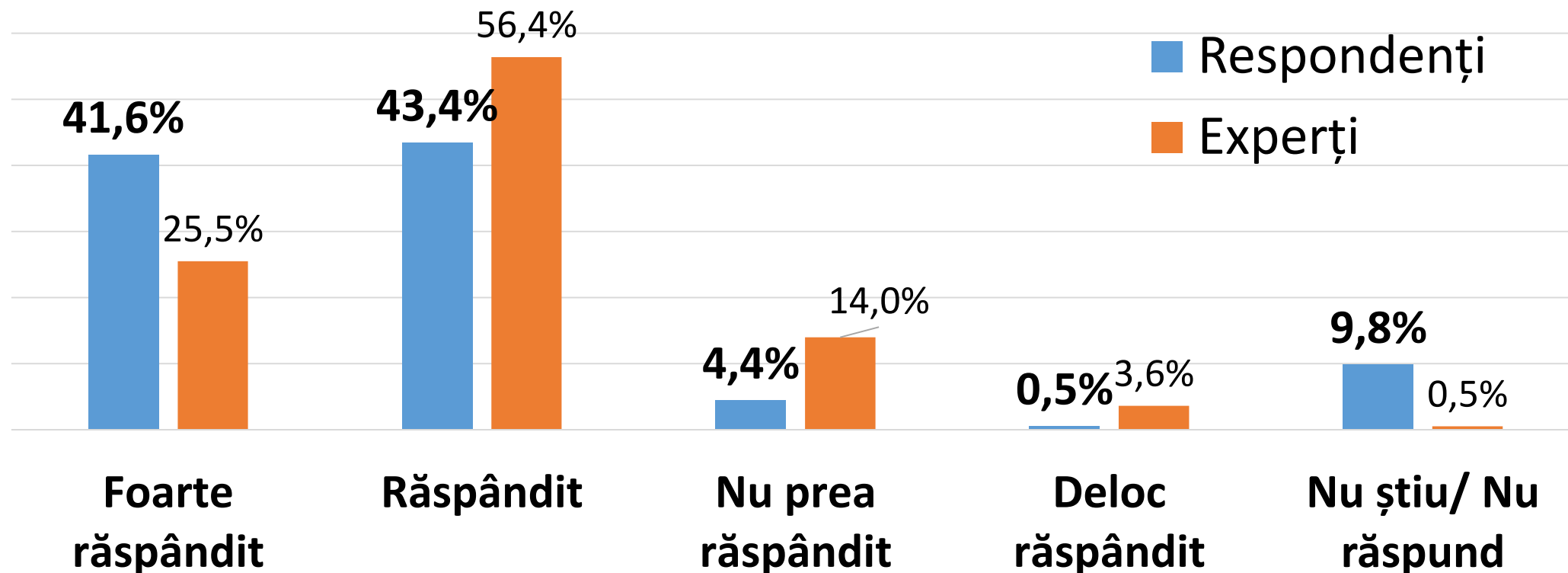
Cum credeți, cine sunt principalii generatori ai fraudelor electorale?

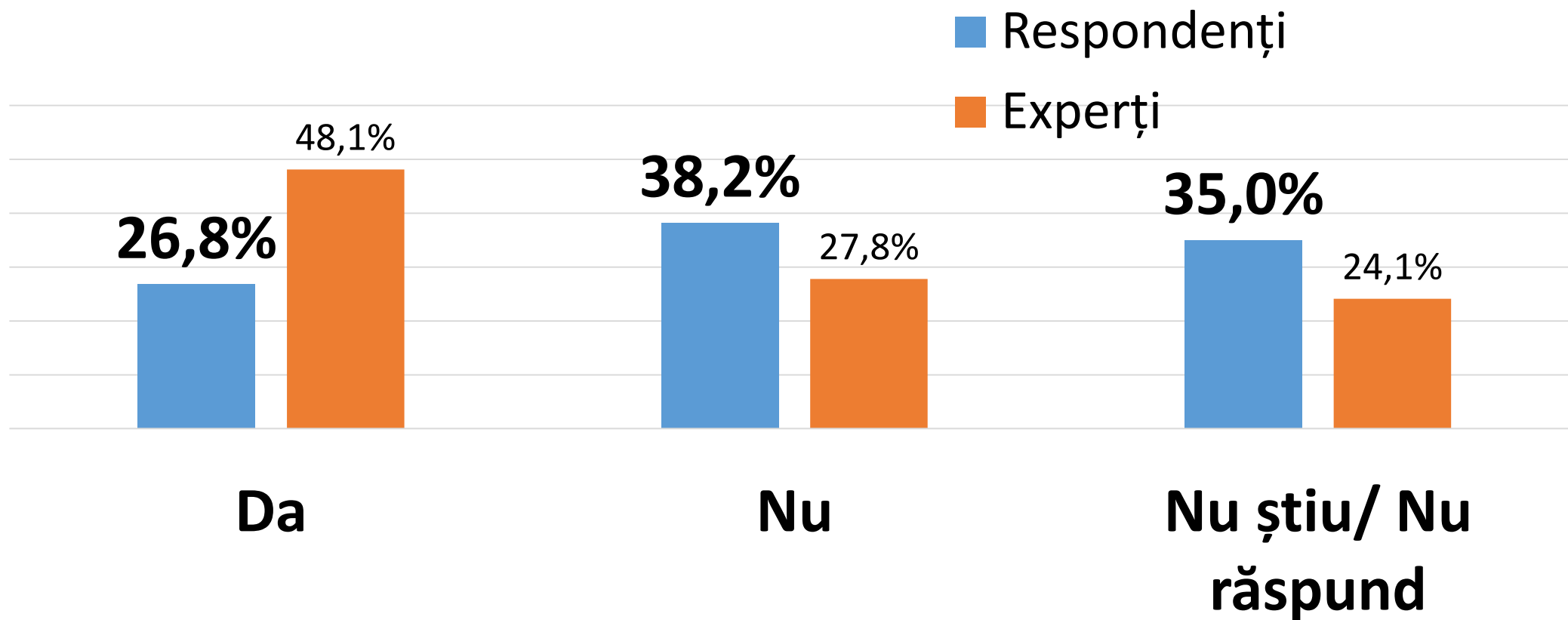
Vă rugăm să indicați, ce vă motivează/ ar putea să vă motiveze să participați la alegeri? (mai multe răspunsuri)

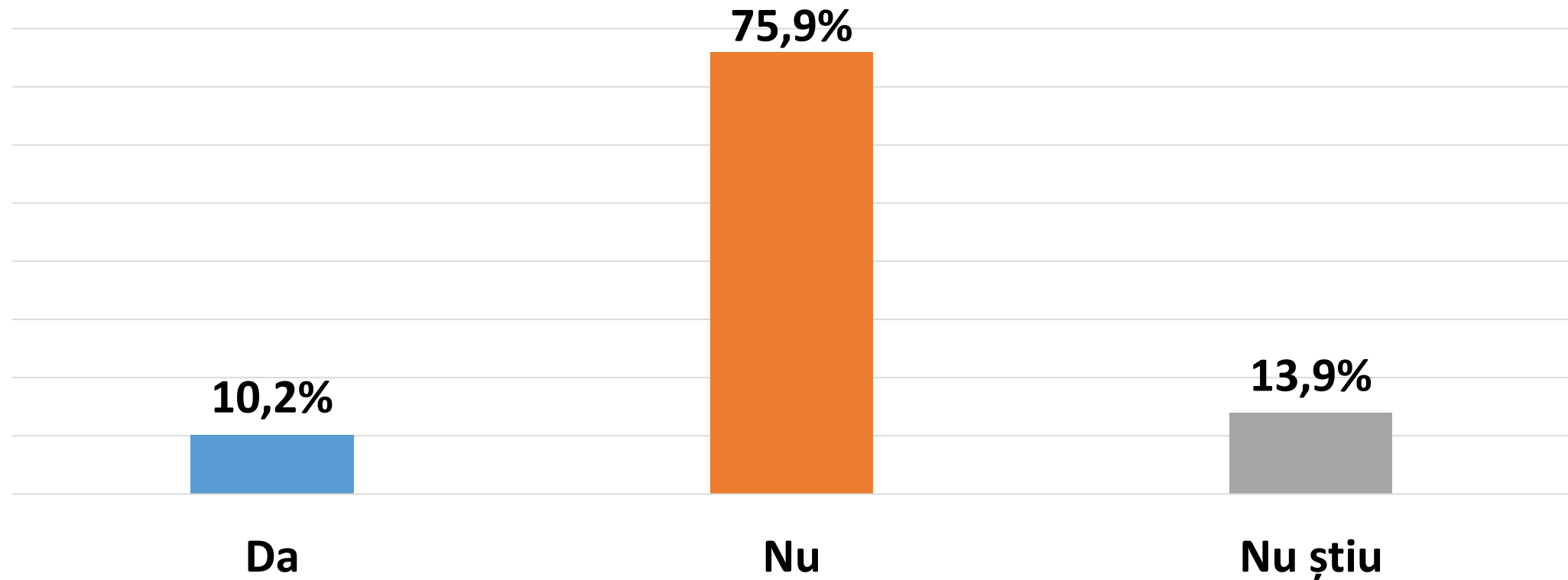
Cum considerați Dvs., cât de răspândit în Republica Moldova este fenomenul cumpărării voturilor?

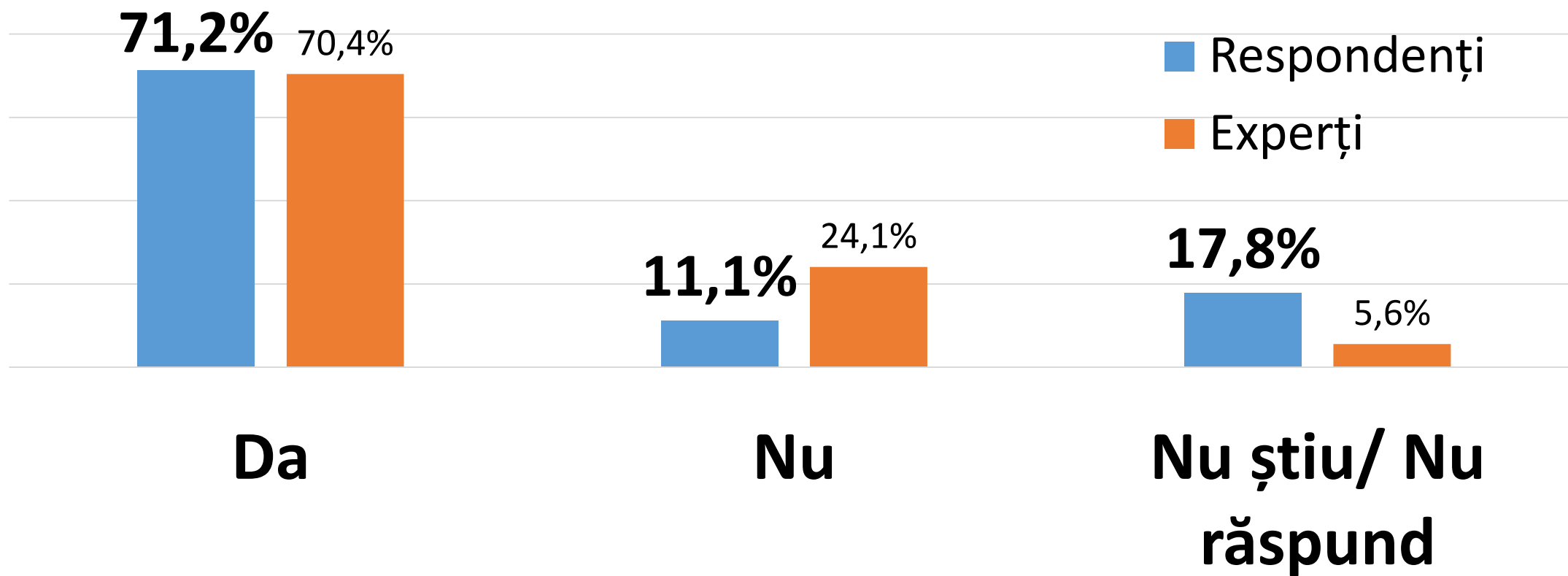
Cum considerați Dvs., după alegeri voturile sunt numărate corect?

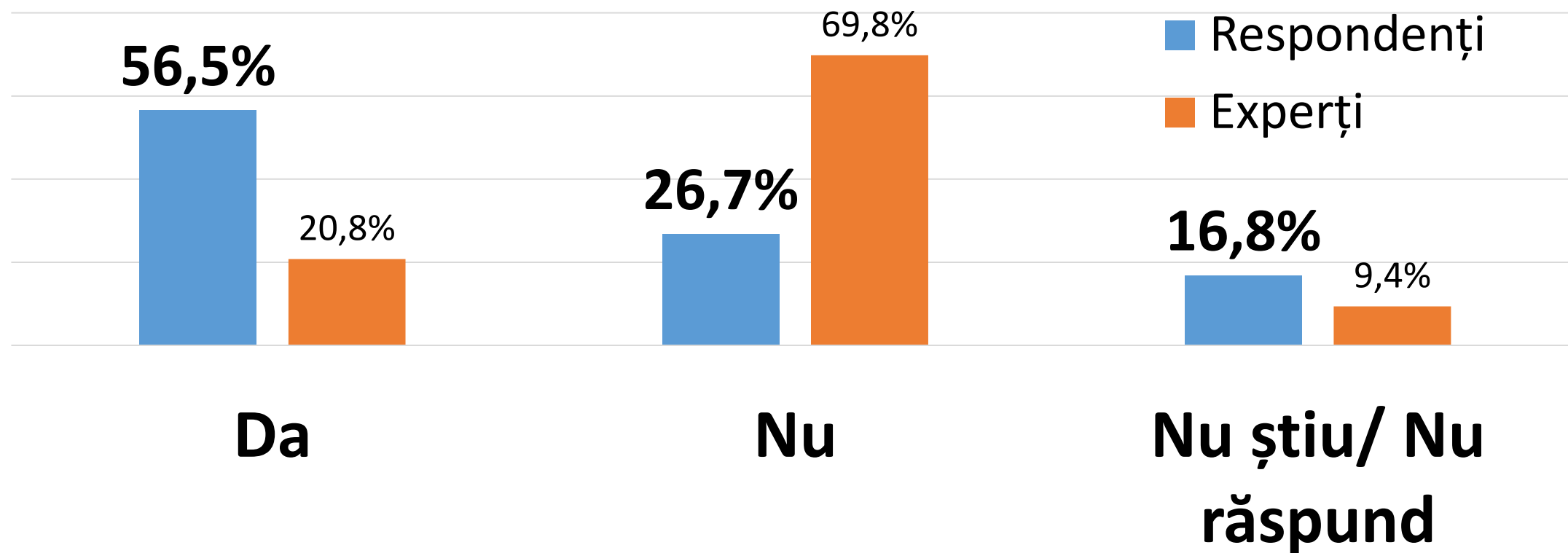
Cum considerați Dvs., majorității demnitarilor aleși le pasă de ceea ce cred oamenii ca Dvs?

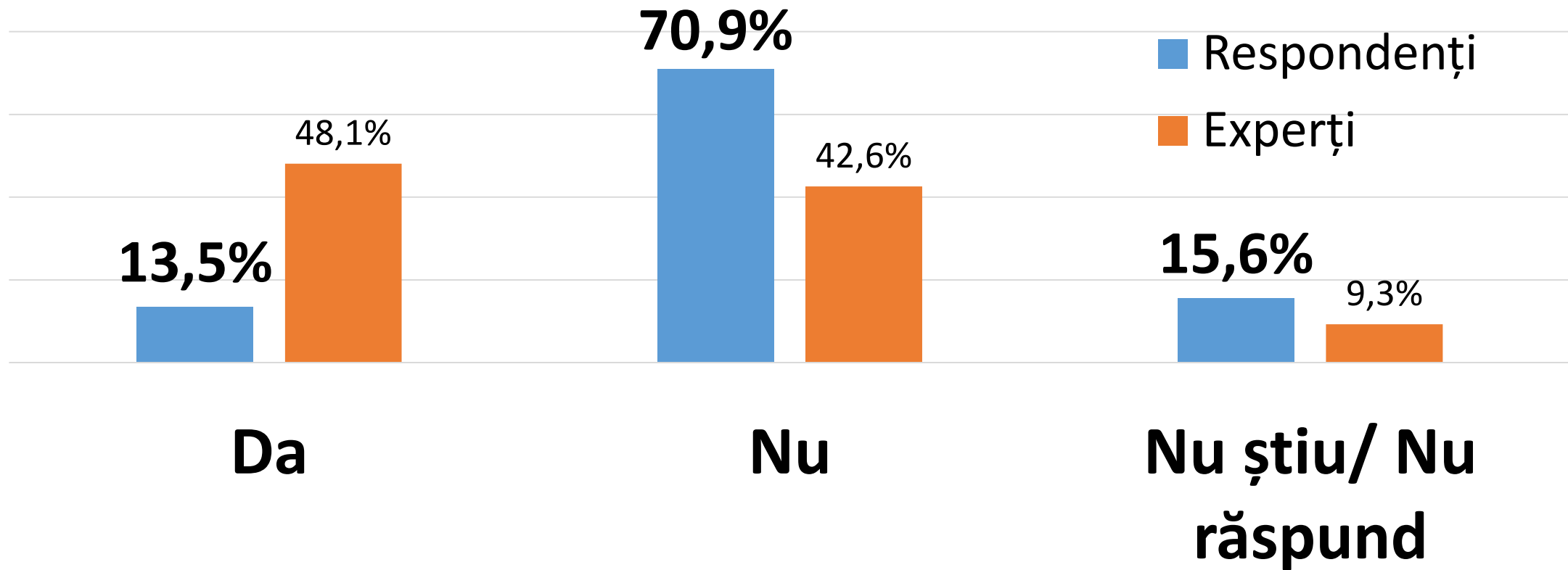
Cum considerați Dvs., ar trebui să existe o lege care ar obliga deputații care își părăsesc fracțiunea parlamentară să renunțe la propriul mandat?

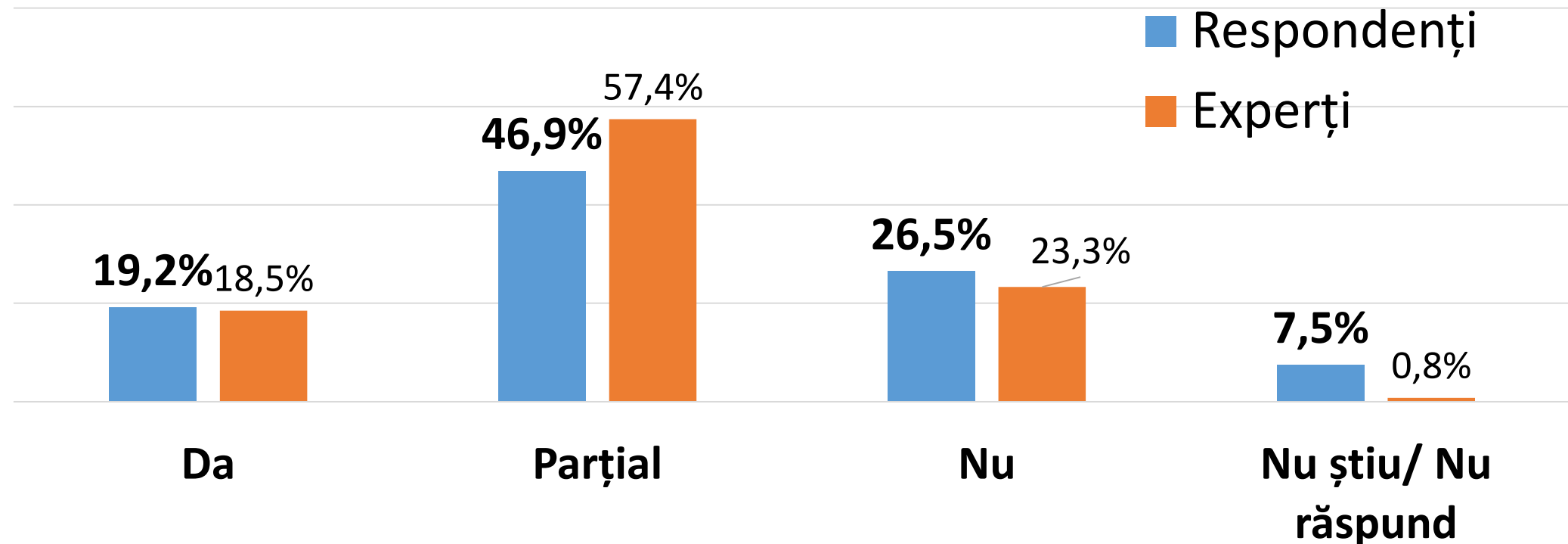
După părerea Dvs., este oare necesară micșorarea numărului de deputați?

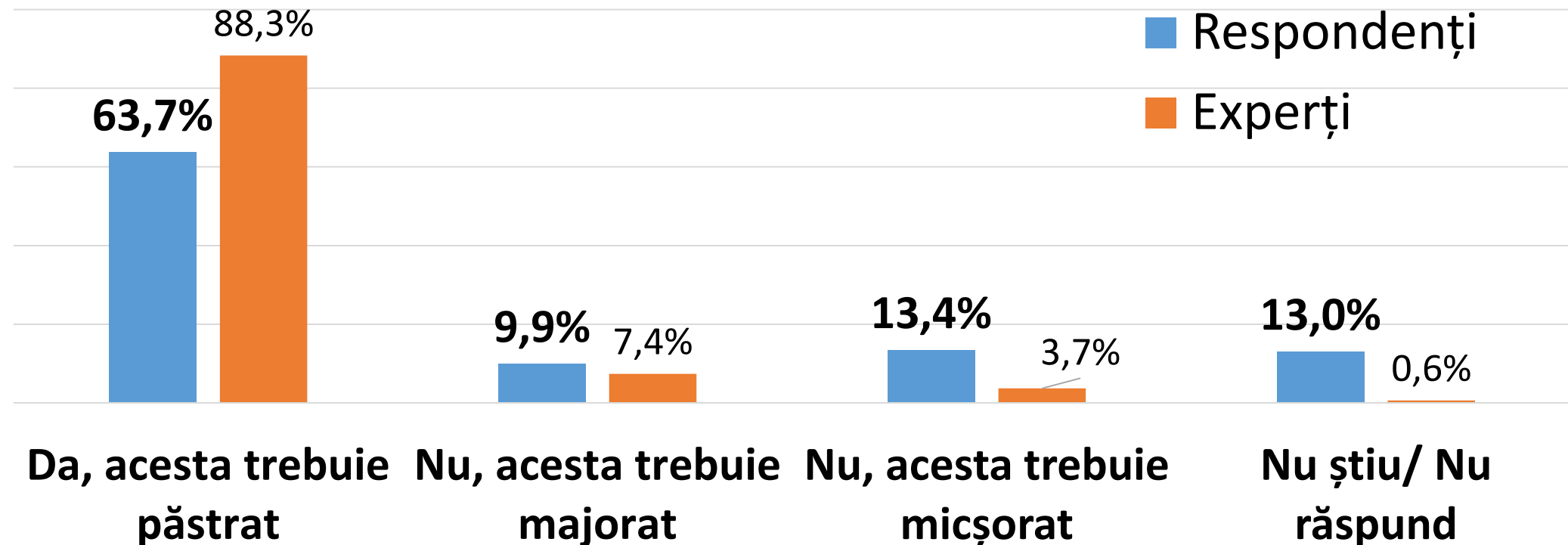
Cum considerați Dvs., partidele politice trebuie să primească finanțare din bugetul de stat?

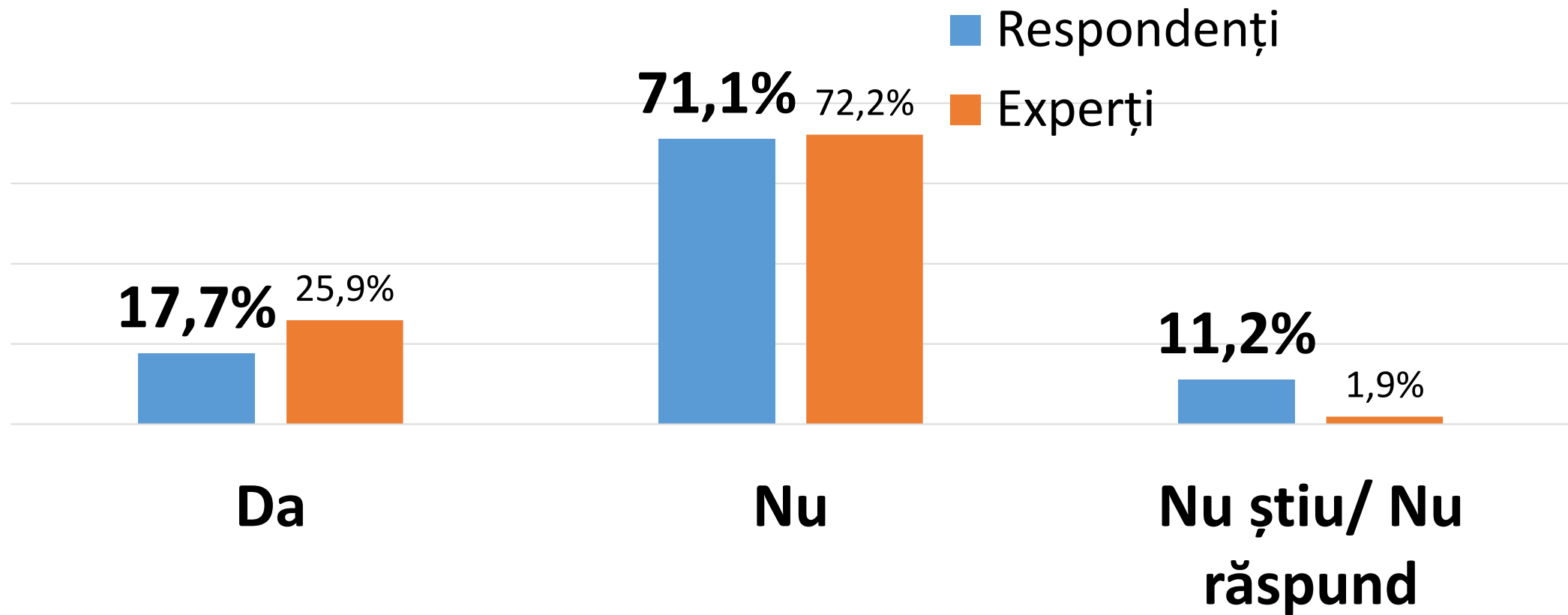
Cum considerați Dvs., alegerile din țară oferă posibilități cetățenilor de a schimba acei reprezentanți ai puterii care nu își îndeplinesc promisiunile?

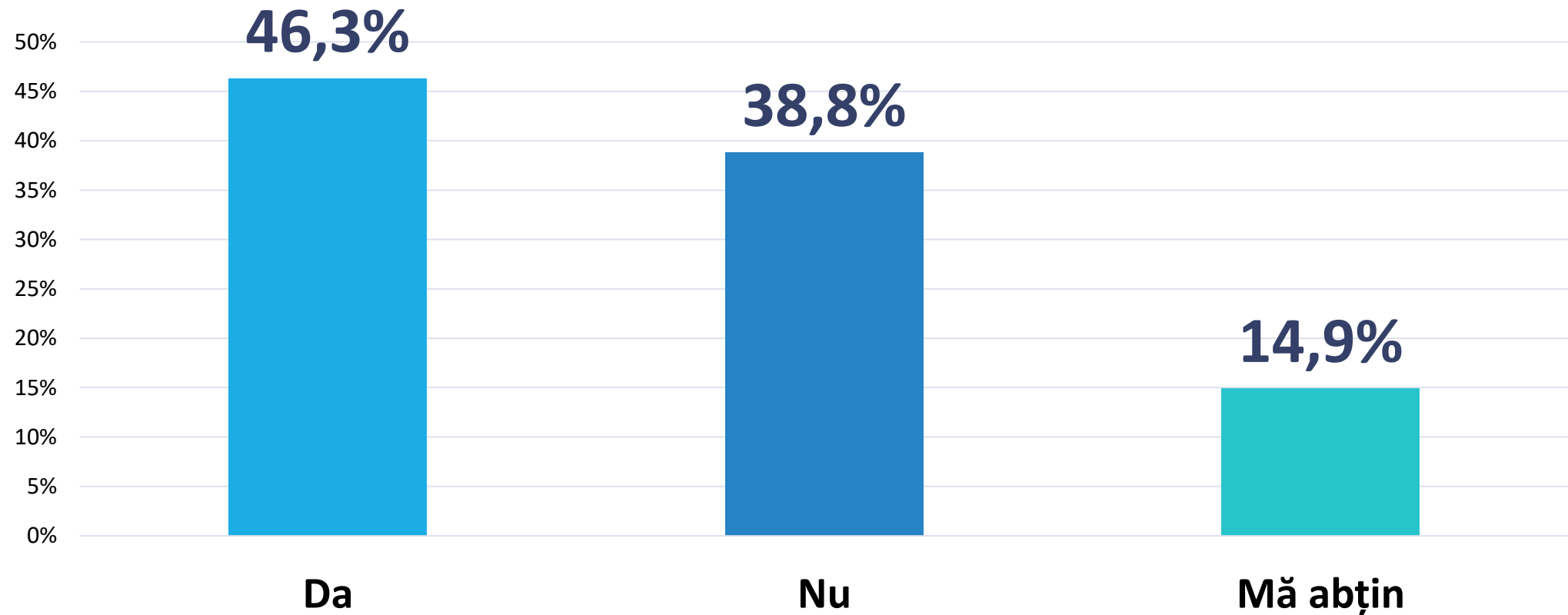
Considerați că mandatul Parlamentului pe o perioadă de 4 ani este oportun pentru Republica Moldova?

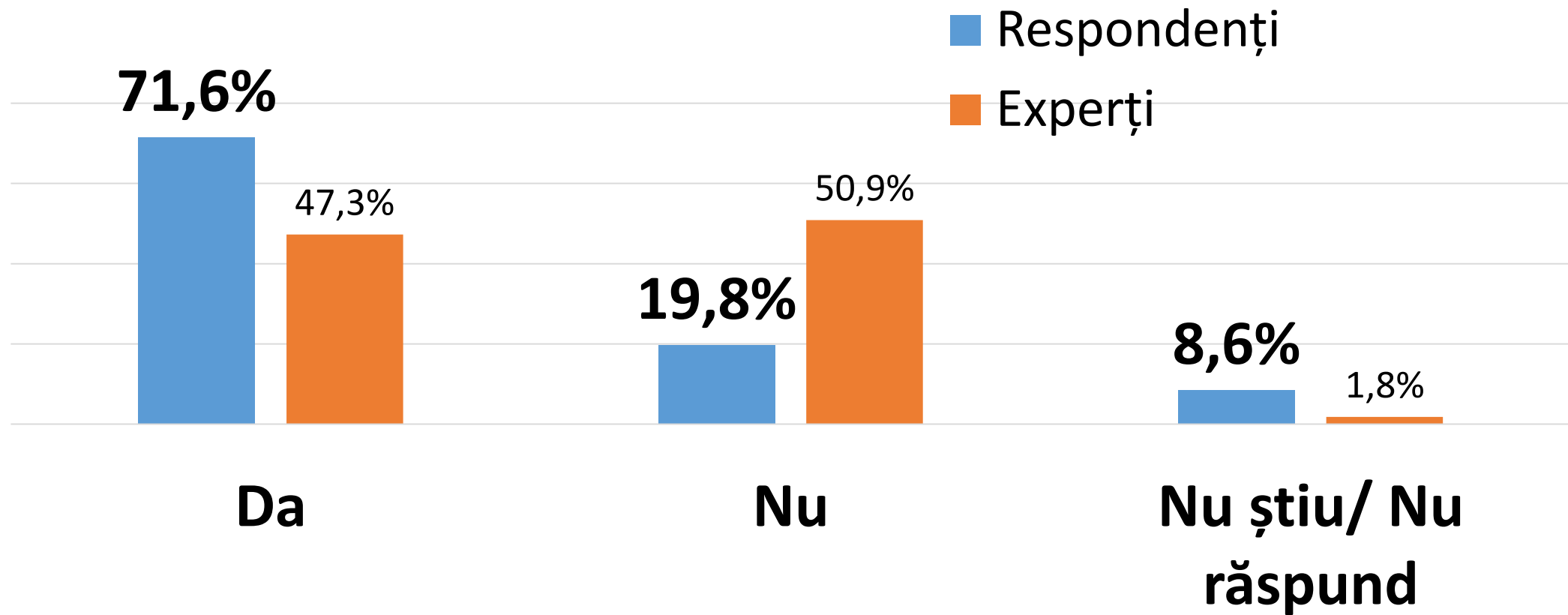
Ați dori ca alegerile să aibă loc pe parcursul a două sau mai multe zile?

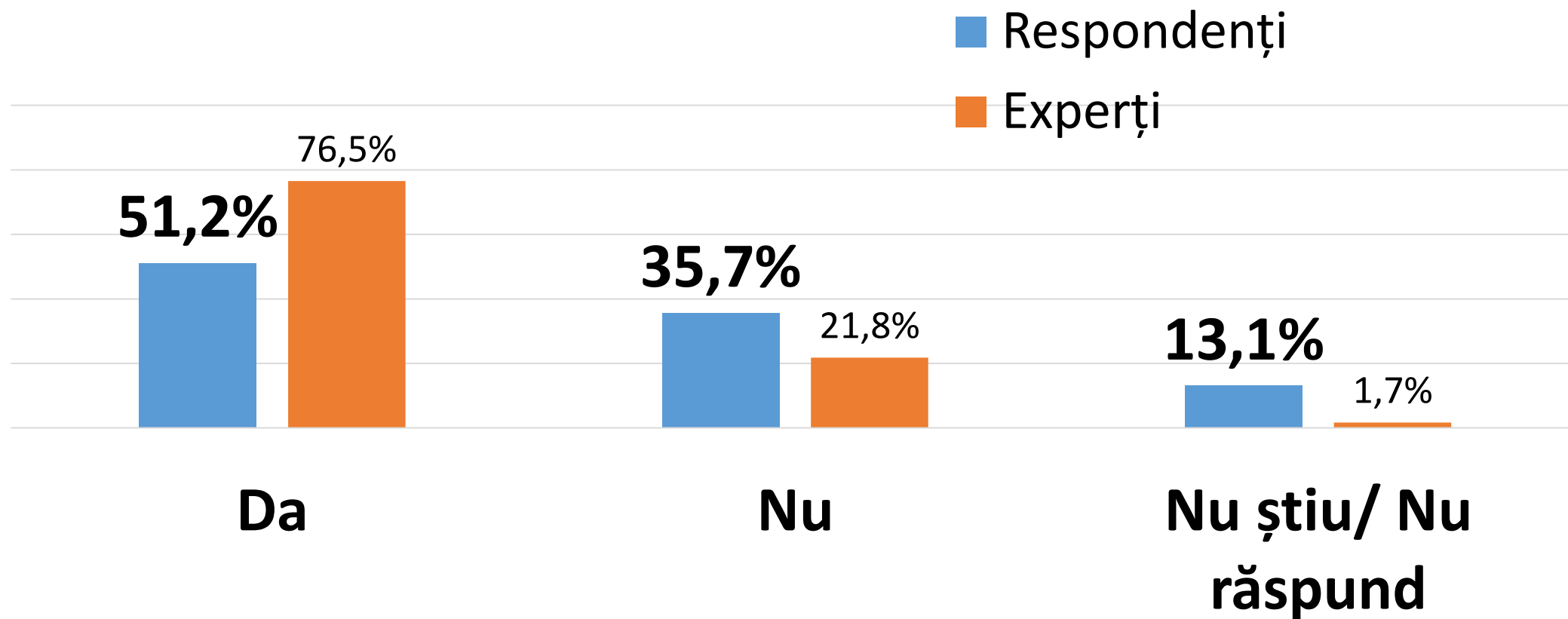
Ați dori să votați utilizând o mașină electronică de vot în locul buletinului de vot tradițional

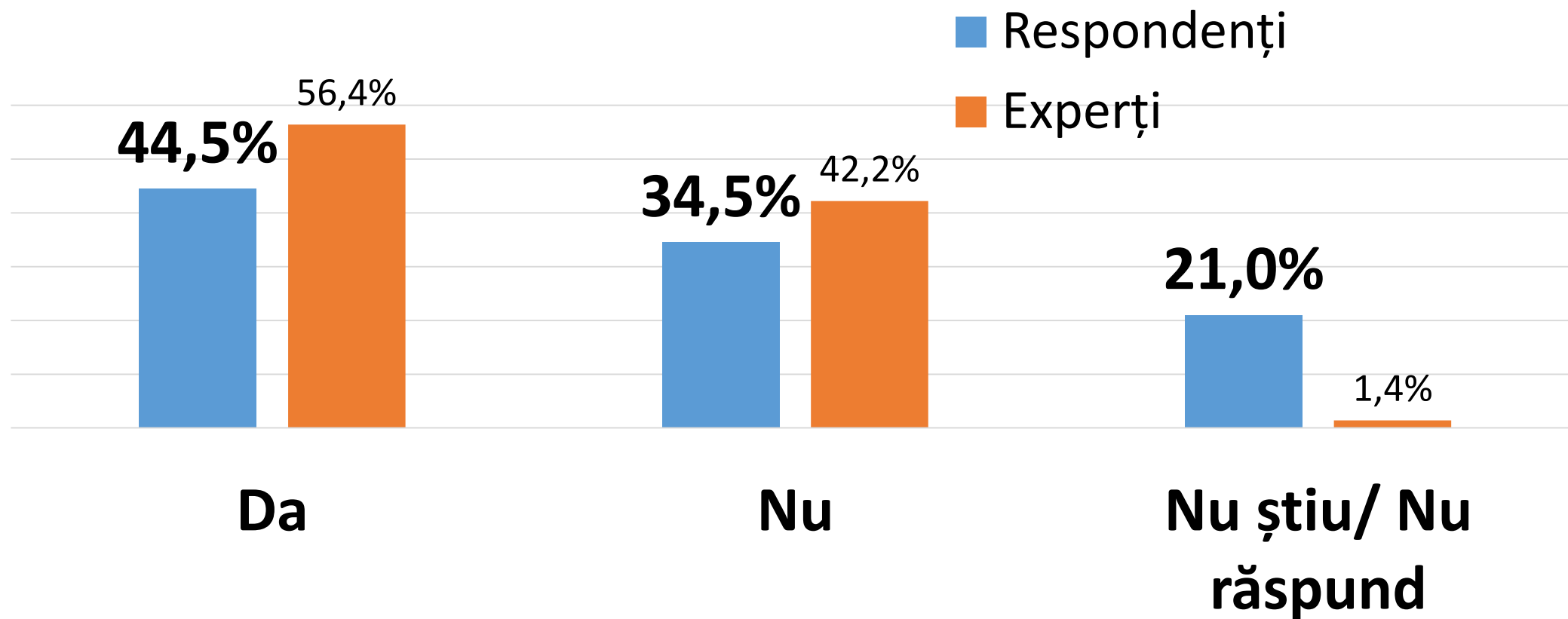
Ați dori să puteți vota la oricare secție de vot din Republica Moldova?

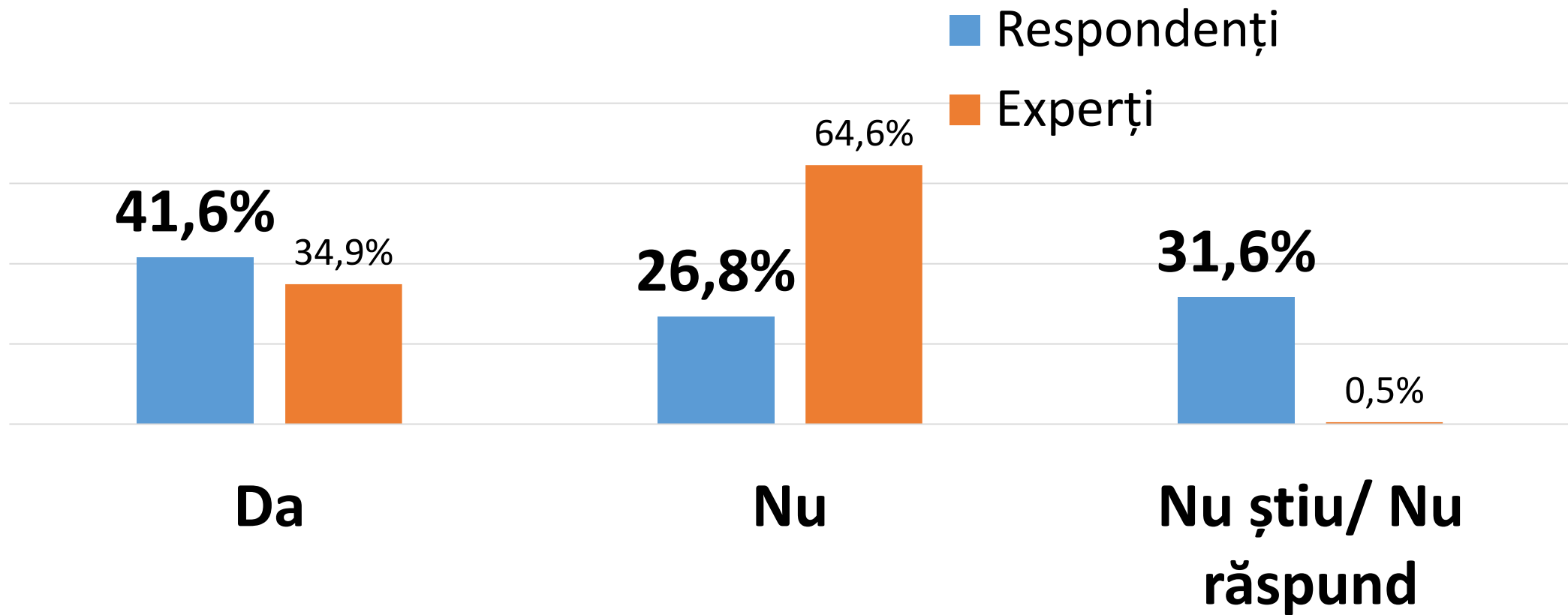
Dacă ar exista posibilitatea să votați prin internet, ați alege această opțiune în locul prezentării la secția de vot?

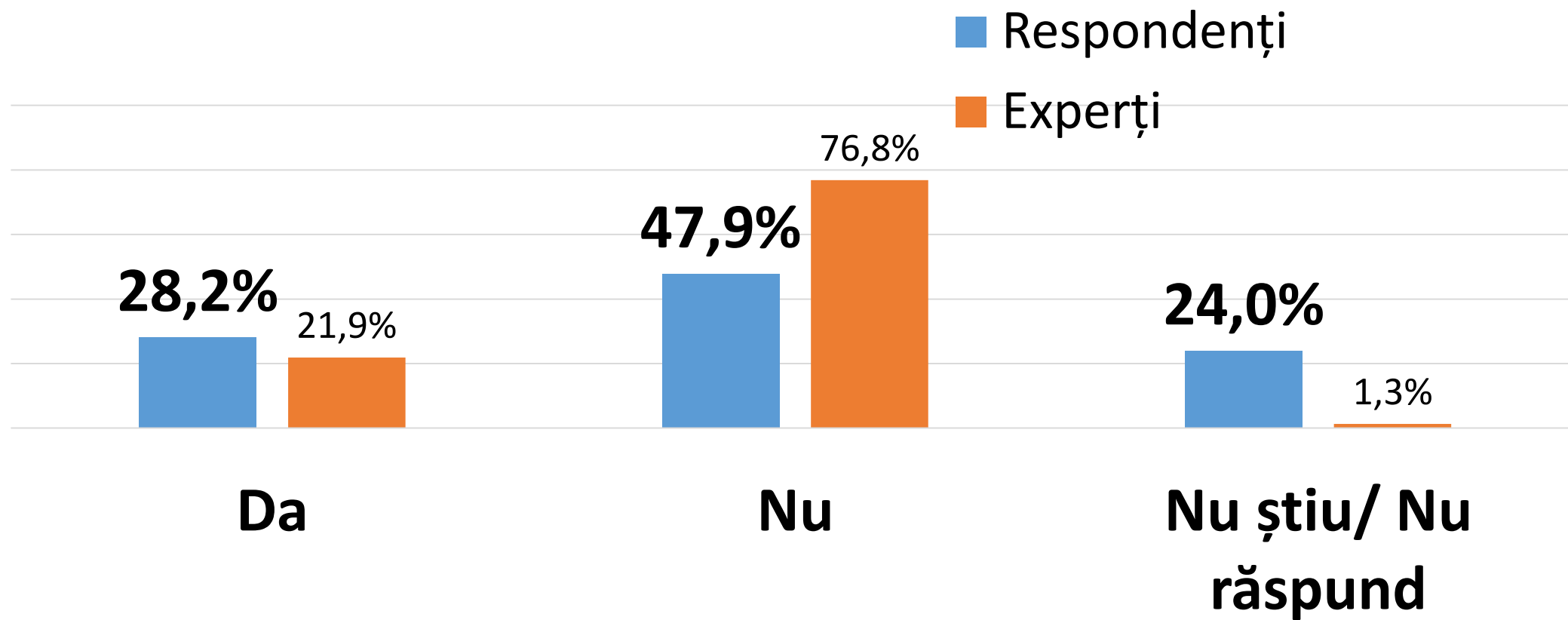
Cum considerați, ar spori intenția Dvs. de vot dacă ar exista posibilitatea să votați prin internet?

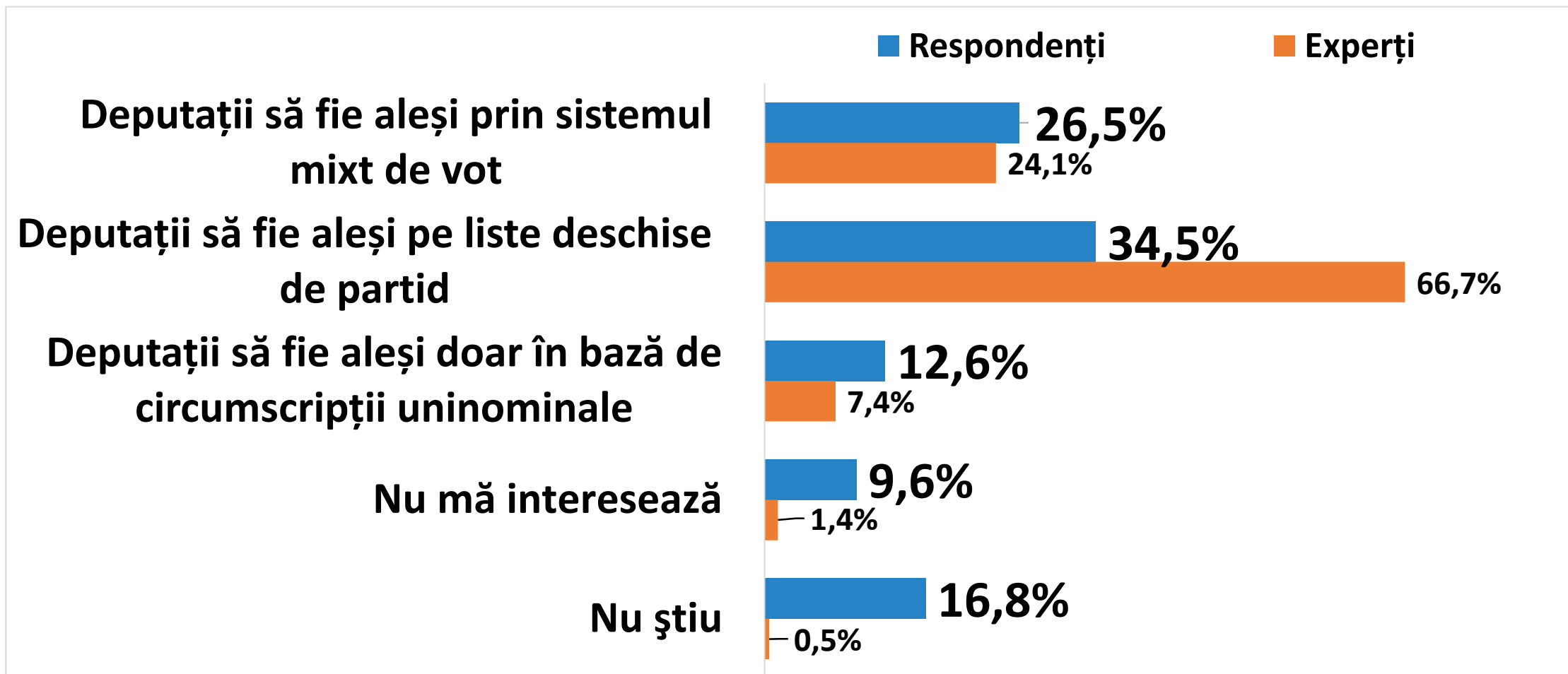
În sistemul electoral proportional partidele erau obligate să includă în listă cel puțin 40% de femei. Ar trebui oare ca în sistemul electoral mixt să se asigure această prevedere și în circumscripțiile uninominale sau nu?

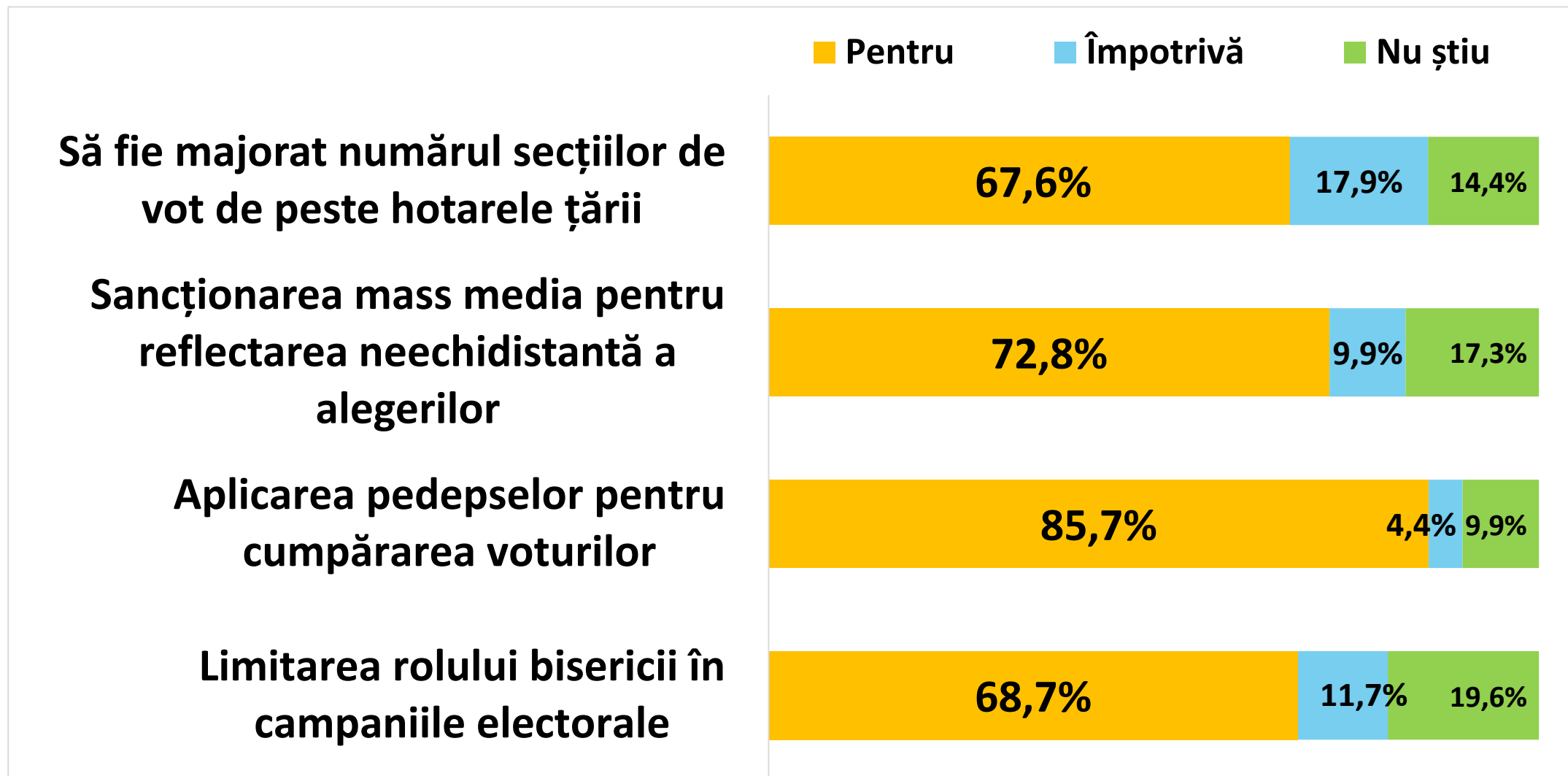
Cum considerați Dvs., au avut oare loc suficiente consultații publice atunci când s-a reformat sistemul electoral?

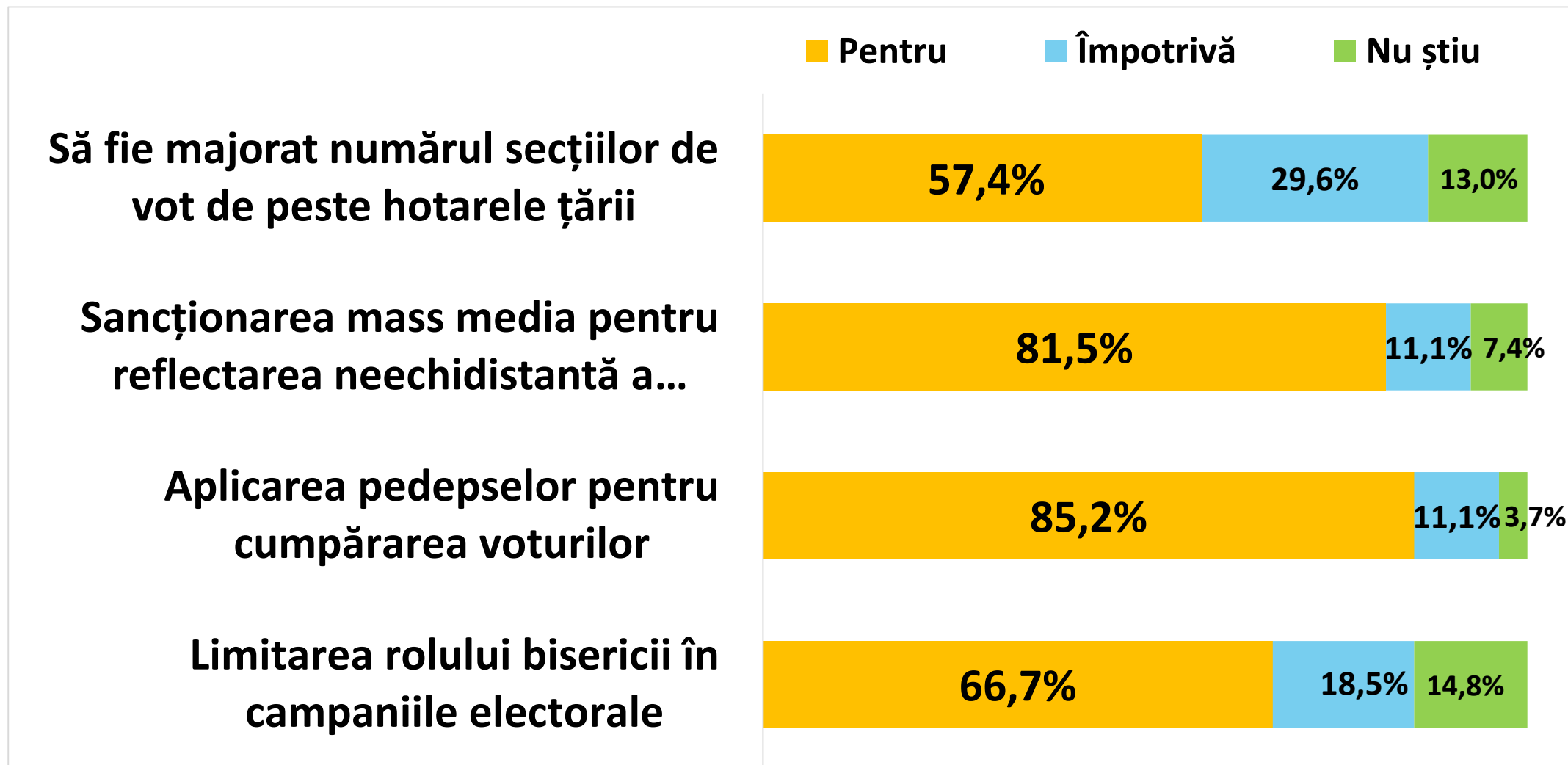
Ce modalitate de alegere a deputaților considerați că este cea mai oportună pentru Republica Moldova?

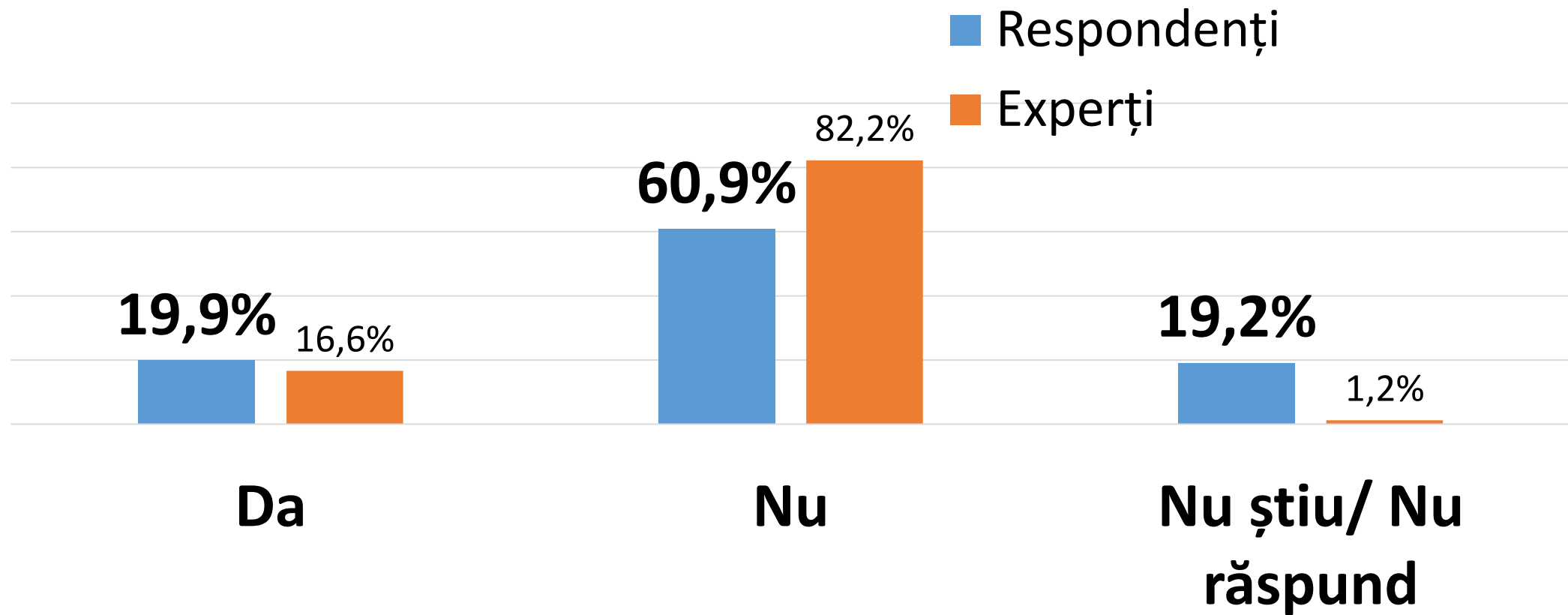
Sunteți pentru sau împotriva următoarelor măsuri care ar putea fi aplicate în deomeniul electoral...? (Câte un răspuns pe fiecare rând) **Respondenți**

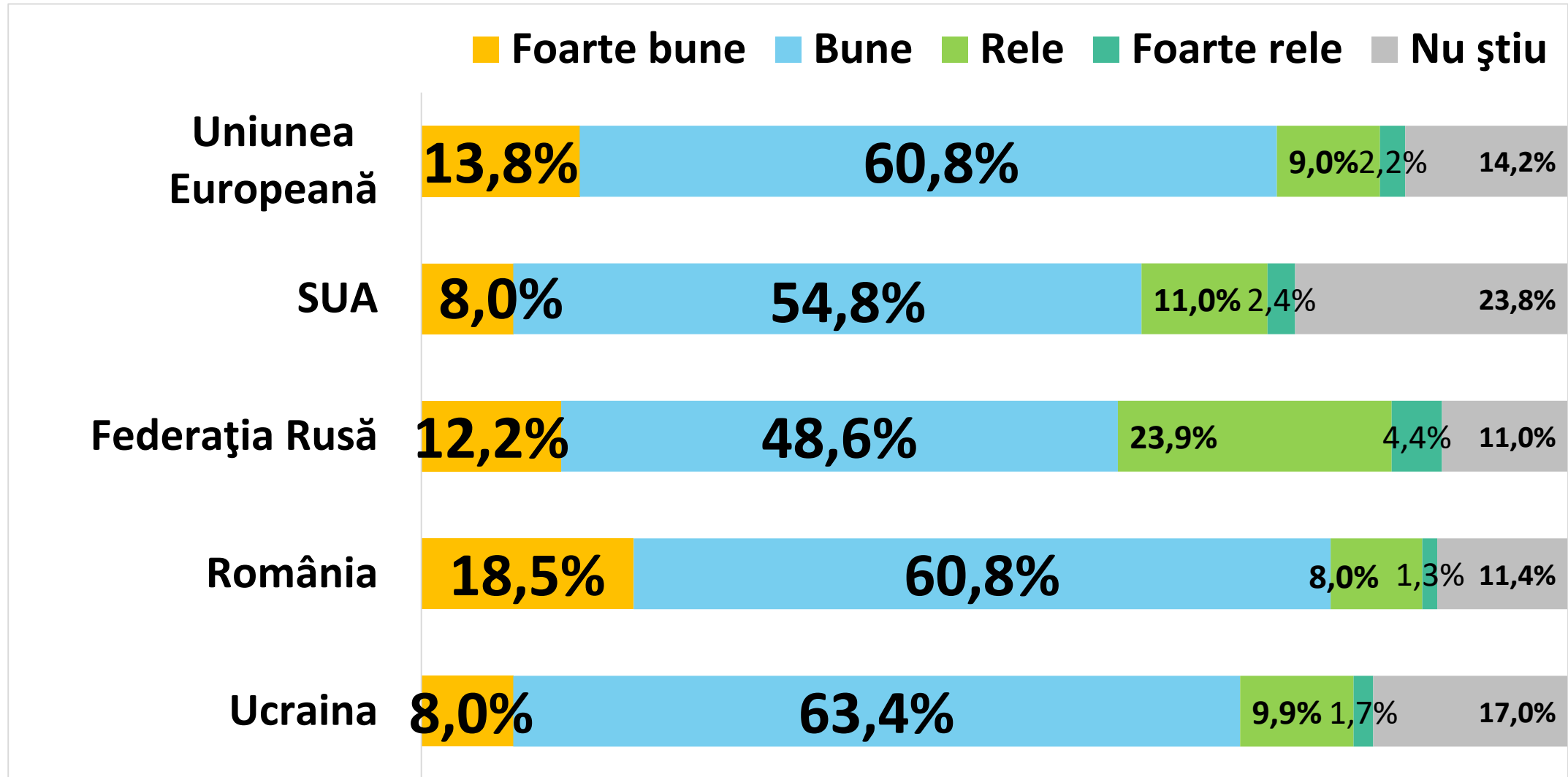
Sunteți pentru sau împotriva următoarelor măsuri care ar putea fi aplicate în deomeniul electoral...? (Câte un răspuns pe fiecare rând) **Experți**

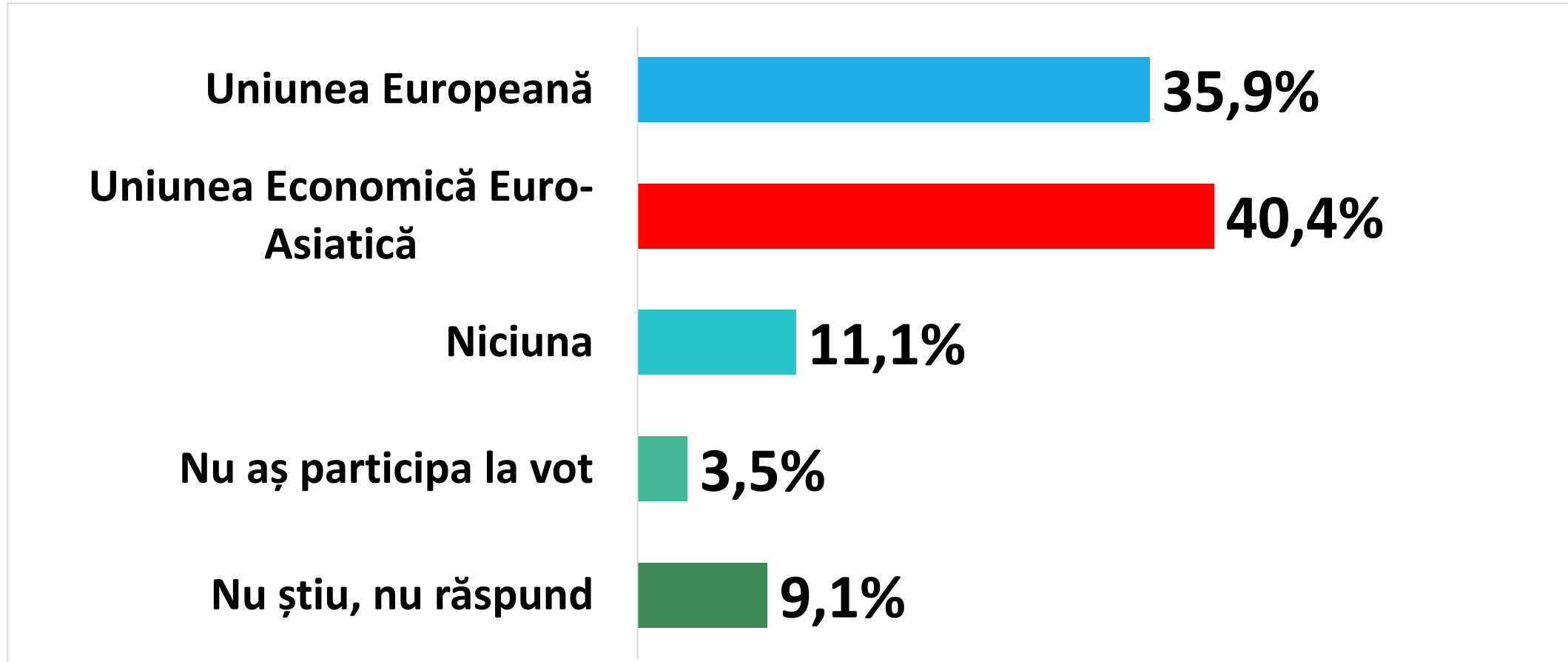
Credeți că alegerile în Republica Moldova sunt libere și corecte?

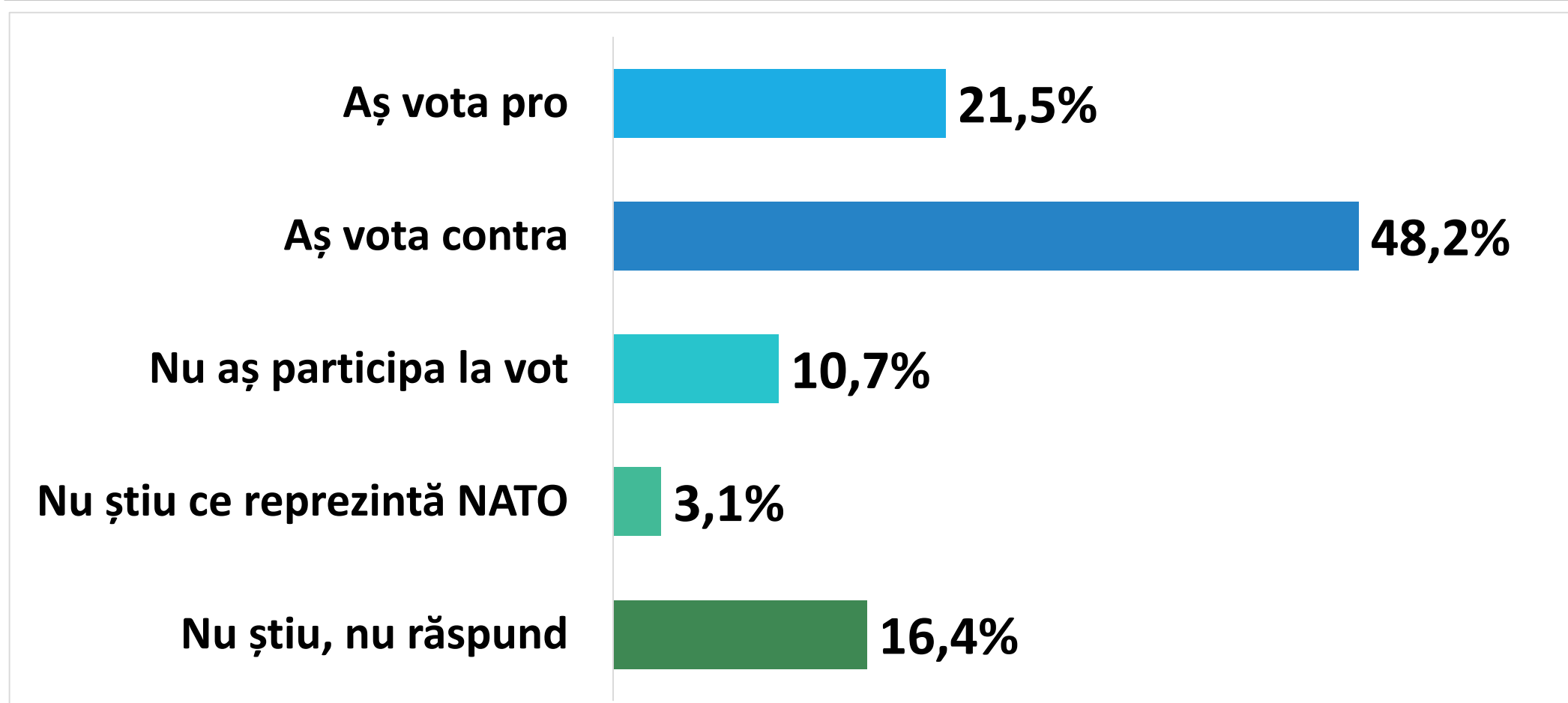
Cum apreciați relațiile actuale ale Republicii Moldova cu următoarele state:

Dacă duminica viitoare ar avea loc un referendum și ar trebui de ales între aderarea Republicii Moldova în Uniunea Europeană sau Uniunea Euroasiatică (Uniunea vamală Rusia-Belarus-Kazahstan), Dvs. pentru care din acestea ați vota?

Dacă duminica viitoare ar avea loc un referendum cu privire la aderarea Republicii Moldova la NATO, Dvs. ați vota pro sau contra?

Concluzii și recomandări

Modificarea sistemului electoral a înaintat noi cerințe față de comportamentul electoral al cetățenilor. În primul rând, cetățenii au trebuit să facă față noilor proceduri de vot, care s-au complicat și mai mult prin desfășurarea concomitentă a alegerilor parlamentare și a referendumului, astfel oferindu-se patru buletine de vot. În al doilea rând, cetățenii au trebuit să proceseze mult mai multă informație din partea candidaților, or pe lângă concurenții la circumscripția națională, au existat și concurenții din circumscripțiile uninominale. Vorbind despre opțiunile electorale ale alegătorilor, menționăm că sistemul electoral mixt a complicat luarea deciziei de a vota la circumscripțiile uninominale, atunci când candidatul favorit nu coincidea cu reprezentantul partidului favorit.

Participarea la vot a fost descurajată din mai multe cauze. În primul rând, în ultimii ani se înregistrează o tendință negativă de încredere în majoritatea instituțiilor statului. Astfel, o parte din susținătorii partidelor de guvernământ s-au dezamăgit în acestea. În al doilea rând, strategia elaborată și aplicată în campania electorală de către partidele de opoziție nu a fost într-atât de eficientă ca să atragă majoritatea celor dezamăgiți în guvernare. Prin urmare, în ultimii ani a crescut numărul acelor persoane, care nu mai au încredere în genere în partide și în sistemul politic din țară, fapt care ar trebui să-i îngrijoreze pe liderii politici.

O altă cauză este faptul că dacă în cadrul sistemului electoral proporțional interesul era unul general, îndreptat spre problemele tuturor cetățenilor țării, în cadrul sistemului electoral mixt acest interes a fost diluat, transferat spre probleme mai mici, care țin de regiuni. Respectiv, specificul campaniei electorale nu a mai ținut de dezbateri tv în vizorul tuturor cetățenilor țării, ci s-a mutat spre lupta în cadrul circumscripțiilor uninominale. De asemenea, lumea a obosit de fluxul neconținut de știri false, în special pe final de campanie.

Există un aspect special care a derivat din introducerea noului sistem mixt. În circumscripțiile uninominale mai mulți candidați au abordat probleme locale în agenda lor electorală, ceea ce indică o înțelegere inadecvată a competențelor deputaților față de cea a oficialilor locali atât de către candidați, cât și de către alegători. În același timp, agitația a fost îndreptată spre probleme de interes general, iar problemele de interes mai îngust, adresate unor grupuri mai mici, cum ar fi aspectele privind egalitatea de gen, aspectele privind tineretul, minoritățile, persoanele cu dezabilități, au fost aproape inexistente.

Concluzii și recomandări

Un aspect interesant al acestor alegeri a fost modul în care a fost utilizat referendumul de către inițiatorii acestuia. Diferitele perioade de timp prevăzute în lege pentru campania electorală pentru alegerile parlamentare și pentru referendum au permis ca susținătorii referendumului să folosească această perioadă pentru a promova partidul sau unii dintre candidații săi în timp ce au organizat campanii pentru una dintre opțiunile referendumului, precum și să conducă două campanii paralele, începând cu 30 de zile înainte de alegeri, din fonduri separate. Conform legii, concurenții la referendum pot începe campania pentru referendum de îndată ce se înregistrează. Respectiv, doar două partide au fost înregistrate ca participanți la referendum cu aproape o lună înainte de începerea oficială a campaniei electorale parlamentare, ceea ce le-a permis să se bucure de o vizibilitate mai mare. Mai mult, un număr de candidați și partide au folosit sărbătorile pentru activități care pot fi considerate ca autopromovare, prin organizarea de diverse evenimente și prin distribuirea de cadouri minore cetățenilor. Potrivit mai multor interlocutori, anumite activități ale oficialilor publici în perioada pre-campanie pot fi clasificate, de asemenea, ca o campanie directă sau indirectă.

Fiind rugați să se expună pe marginea fraudelor electorale, experții au menționat că este nevoie de un nou recensământ al populației Republicii Moldova care, printre altele, să demonstreze câți cetățeni cu drept de vot locuiesc în RM. Acest lucru este important pentru a putea monitoriza eficient registrele aalegătorilor, rapoartele care sunt elaborate de către comisiile electorale teritoriale, etc. De asemenea, este nevoie de întrodus „ziua tăcerii” în ziua alegerilor, deoarece concurenții electorali tind să desfășoare activități propagandistice chiar în ziua scrutinului prin metode care contravin legislației. Încă o recomandare nominalizată de către experți se referă la pedepsirea penală a concurenților electorali, a persoanelor din staff-ul acestora care se ocupă de coruperea alegătorilor, transportarea organizată, masivă a oamenilor la urnele de vot, precum și interzicerea utilizării resurselor administrative în scopuri electorale.

Concluzii și recomandări

În urma analizei minuțioase a rapoartelor misiunilor de observare, a informațiilor oferite în presă de către candidați și reprezentanții societății civile, am stabilit o serie de activități ilegale pe care le utilizează unii concurenți electorali. Spre exemplu, vorbind despre utilizarea resurselor administrative de către guvernare, unii observatori au menționat că au remarcat cazuri de posibilă utilizare abuzivă a resurselor administrative în timpul campaniei, inclusiv întâlniri de campanie ale candidaților din cadrul instituțiilor de stat în timpul programului de lucru, participarea înalților funcționari de stat la activitățile de agitație, participarea angajaților statului la ședința candidatului în timpul orelor de lucru, purtând chiar uniforme reprezentative ale lor. Observatorii au fost informați de un număr de interlocutori despre presiuni exercitate asupra angajaților de stat de a participa la evenimentele de campanie ale partidelor aflate la putere la nivel local și/ sau național. O serie de măsuri, cum ar fi creșterea salariilor și a beneficiilor pentru diferite grupuri ale societății, îmbunătățiri ale infrastructurii, indemnizații pentru diferite grupuri de cetățeni, proiecte noi de dezvoltare etc. au fost introduse sau publicate înaintea alegerilor atât la nivel local, cât și central.

În urma desfășurării alegerilor putem concluziona că legiuitorul are de soluționat unele probleme legislative ce țin de utilizarea abuzivă a resurselor administrative, lacunele privind utilizarea activităților de caritate pentru autopromovare, cât și concentrarea în mâinile câtorva actori politici a mijloacelor de informare în masă. De asemenea, în legislația electorală există unele prevederi contradictorii. Spre exemplu:

- perioada de campanie electorală este diferită pentru alegerile parlamentare și pentru referendum;
- Codul Electoral permite agitația electorală în ziua alegerilor, însă pentru aceeași faptă este prevăzută o sancțiune administrativă;
- Codul electoral nu stipulează clar jurisdicția examinării contestațiilor împotriva candidaților, nu este neclară procedura contestațiilor post-electorale.

Concluzii și recomandări

Dacă ne referim la legislația electorală ca factor instituțional care poate influența comportamentul electoral, putem menționa că aceasta se perfecționează în timp, în ultimii ani efectuându-se un șir de modificări pentru a se conforma normelor europene. Dar, cu toate că standardele europene în materie de legislație sunt adoptate, aplicarea normelor juridice în procesul electoral nu este una eficientă, ceea ce afectează calitatea campaniilor electorale. Lipsa surselor de finanțare necesare pentru tehnologizarea procesului electoral face imposibilă implementarea votului prin corespondență și a votului electronic, ceea ce nu permite sporirea activismului electoral, în special în rândul cetățenilor aflați peste hotarele țării. Pentru sporirea participării electorale prin intermediul unui proces electoral eficient, este necesar ca toate instituțiile implicate în desfășurarea alegerilor (organizațiile societății civile, concurenții electorali, organele de stat etc.) să respecte cu strictețe prevederile legislației electorale. Verificarea registrelor electorale realizată de către Comisia Electorală Centrală a contribuit semnificativ la sporirea încrederii cetățenilor în integritatea electorală. Astfel, CEC trebuie să continue să utilizeze sistemul de verificare în viitoarele alegeri, inclusiv următoarele alegeri locale.

Luând în considerare participarea la alegeri a unui număr mare de alegători din stînga Nistrului, autoritățile electorale trebuie să sporească accesibilitatea acestora la alegerile viitoare, prin deschiderea mai multor secții de votare și să informeze în mod clar alegătorii transnistreni cu privire la locurile lor de votare desemnate. De asemenea, numărul mare de secții de vot care nu erau accesibile persoanelor cu dizabilități reprezintă o provocare pentru participarea deplină a cetățenilor în procesul electoral, or autoritățile trebuie să depună eforturi concertate pentru a aborda această problemă în viitoarele alegeri.

Partidele politice și candidații ar trebui să utilizeze mai mult posibilitățile de a-și prezenta platformele și de a aborda chestiuni politice importante, inclusiv prin participarea mai activă la dezbateri. Rolul surselor de informare în masă în această privință este unul primordial.

Mulțumim pentru atenție!

